

LUCEAFARUL

REVISTA
ILUSTRATA

PENTRU
LITERATURA
SI ARTA

Anul IX.

Nr. 21.

Sibiu, 1 Noembrie 1910.

SUMARUL:

- I. Borcia . . . . Sonete (poezie).
Caton Theodorian Două perechi.
I. Enescu . . . . Semnul Crucii, după Ada Negri
(poezie).
Dr. I. Lupaş . . . . Vieaţa unei mame credin-
cioase: Anastasia Şaguna,
mama mitropolitului Andreiu.
Ioan Adam . . . . Rană veche.
Maria Cunşan . . . . Cântec de toamnă (poezie).
D. Anghel . . . . La mândrele vremi de altă-
dată...
T. Murăşan . . . . Toamnă (poezie).

- G. Bogdan-Duică Cronică teatrală.
Dări de seamă:
II. Chendi . . . . Veronica Micle, Poezii; Ca-
ragiale, Schiţe nouă; N. N.
Beldiceanu, Un singuratic.
Cronică:
„Înşiră-te mărgărite“ (Em. A.
Chiffa). „Bocete literare“.
„Histeria d-lui Ovidică“. Ru-
şinea presei noastre. Expo-
ziţii de copii. Notiţe. Aviz.

Ilustraţiuni: 4 fotografii referitoare la expoziţia de copii din Orlat. 1 fotografie referitoare la expoziţia de copii din Poiana.

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ ILUSTRATĂ PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ. APARE DE DOUĂORI PE LUNĂ.

Colaboratori: I. Adam, I. Agârbiceanu, D. Anghel, Andreiu Bârseanu, Z. Bârsan, G. Bogdan-Duică, Dr. I. Borcia, Dr. T. Brediceanu, Ștefan Cacoveanu, Al. Cazaban, Il. Chendi, I. Ciocârlan, V. Cioflec, D. N. Ciotori, Al. Ciura, Otilia Cozmuța, Maria Cunțan, Elena Farago-Fatma, Em. Gârleanu, Ion Gorun, Constanța Hodoș, Nerva Hodoș, Șt. O. Iosif, E. Lovinescu, Dr. I. Lupaș, Dr. G. Murnu, I. Paul, H. P. Petrescu, Ecaterina Pitiș, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea, M. Simionescu-Râmniceanu, I. U. Soricu, Caton Theodorian, Gh. Tulbure.

ABONAMENT:

Austro-Ungaria:

1 an . . . . . 12 cor. Ed. de lux . . . . . 20 cor.
6 luni . . . . . 6 „ „ „ „ . . . . . 10 „

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 8 cor.

România și în Străinătate:

1 an . . . . . 16 cor. Ed. de lux . . . . . 25 cor.
6 luni . . . . . 8 „ „ „ „ . . . . . 13 „

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 14 Cor.

Reclamațiile sunt a se face în curs de 15 zile după apariția fiecărui număr. Pentru orice schimbare de adresă se vor trimite 20 bani în mărci postale.

Abonamentele, plătite înainte, sunt a se trimite la adresa:

Adm. rev. „Luceafărul“, Sibiiu (Nagyszeben).

În editura W. KRAFFT, Sibiiu

au apărut

Calendar pe 1911:

Amicul Poporului, calendar pentru familie, redactat de d-l I. Popovici, cu articole originale ale renumiților autori români, numeroase ilustrații originale și ca adaus un șematism statistic al Românilor din Ungaria și Ardeal. Anul 51. —.70 bani.

Poznașul, calendar umoristic ilustrat, redactat de d-l Ermil Borcia, cu o nouă copertă originală de tot, reprezentând portretul lui Haralamb Călămăr, cu ornamentații naționale executate excelent în culori de profesorul Florian Mureșianu. Materialul exclusiv hazliu însoțit asemenea cu gravuri originale ale apreciatului desenator Mureșianu. Anul 16. —.60 bani.

Calendarul Săteanului, calendar de casă ieftin, ilustrat. Anul 20. —.30 bani.

Calendar cu litere vechi, singurul calendar românesc cu litere cirile. Anul 119, cel de pe urmă, nu mai apare pe viitor. —.50 bani.

Porto pentru Austro-Ungaria —.10 bani, pentru România —.20 bani.

Sonete.

I.

Nu simți și tu cu câtă grabă bate
Din aripă, în goana lui nebună,
Hainul timp, când suntem împreună,
De l-aș opri în loc... dar nu se poate.

Cum la lumină fluturii s'adună,
Tot gândul meu spre tine ar străbate...
Ci multe cad din sborul lor sfărmate,
Când iarăș ceasul despărțirii sună.

Te-ai dus... și mîntea mea tot țese, țese
A visurilor gingașă urzeală
Din nesfârșite, mii de fire-alese...

Fir alb, povestea zilelor senine;
Fir negru, ceas de sbucium și 'ndoeală;
Iar fir de aur: orice gând la tine.

II.

Mă 'ntrebi de ceam plâns... și biata mînte
Zadarnic se trudește a-ți răspunde,
Nu poate. taina lacrimii pătrunde
Nici s'o cuprindă 'n forme și cuvinte.

Doar sufletul în ceasurile sfinte
E-asemeni unei mări cu mii de unde
Și tot ce în adâncul lui s'ascunde,
Cutremurat, se sbate să cuvinte.

Vezi sus pe ceruri veșnicile stele,
Ce luminează fericirii noastre,
Nu lăcrămează când și când și ele?

Ca 'n plânsul lor din zările albastre,
Pe semne-a plâns și 'n lacrimile mele
Eternul dor din inime sihastre.

III.

(Cordelia.)

A fost odat' un craiu și-avea trei fete
Și le 'ntrebă cât îl iubesc de tare,
Iar două, câte 'n lună și în soare,
Îi înșirară 'ndată pe 'ndelete.

A treia numai, biata, mută stete;
Iubirea-i fû prea sfântă și prea mare.
Iar craiul orb o izgoni 'n turbare
Și partea ei tot celorlalte-o dete.

Dar când l-au scos în noapte și furtună,
Cu goale plete albe, pe moșneag,
Cu mîntea de atît amar nebună,

Atunci văzû bătrânul craiu pribeag
Că vorbe mari ascund ades minciună
Și pricepû cine-l avea mai drag.

I. Borcia.

Două perechi.

Pe „Drumul leneșilor“ trec toți câtor le e aminte să urce suișul muntelui Cseyte, re-peguș primejdios ce duce la o creastă bătrână pe al cărei pisc fierb apele și se văd ruinele unui castel feudal, unde n'ajung decât cei tineri, sprinteni și iuți de picior. Aci popăsesc numai drumeții nevoiași, ori, o clipă, ceice mergând mai departe, vor s'asvârle o ochire cătră valea Vagului, ce taie adânc pietrițe și

frasinii n'adăpostesc cu drag pe ceice pătimesc...

Pe drumul ăsta mai vin și copiii sburdalnici, ori îndrăgostiții singuratici.

Într'o zi, odihnindu-mă pe-un colț de stâncă șolduroasă, închisesem cartea și mă jucam c'un brusture frumos. Nu-mi stă mintea la cetit și clătinatul domol al frunzelor mă răpiă dintre cei vii. Foșni o cetină, trosni un

ram, s'aplecă o creangă și se iviră patru drumeți. La început mi-am zis: un neam. Să fi jurat: tatăl, mama, doi oameni legați în spete, și-o pereche de copii plăpânzi ca lugerul și străvezii ca zoreaua. Când s'au apropiat n'am mai gândit așa. Cei mai vârstnici, — o doamnă ș'un domn ce se țineau mai din urmă, — erau o pereche destul de tânără și ea, doar voinicia lor rară, trupurile lor mari și trăsurile fețelor largi mă făcuseră să-i iau drept părinții celeilalte perechi care, cum ieșise în luminișul drumului, nu mai arată să fie o pereche de copii.

Atunci mi-am schimbat părerea. Două perechi prietene ce părea că întruchipează prieteșugul sănătății cu boala. Căci domnul cel spătos și doamna cea groasă, oameni înalți amândoi, cu fețe bucălate, roșii și grași în pantece deopotrivă, cu niște ochi lucii și obraji rotunzi ca niște lune pline, te izbiau cu voinicia lor față de perechea de-a doua, o tânără ș'un tânăr ce s'asemănau prin mlădierea trupului, gingășia mersului, albeața pielii, albastrul văgăunelor și culoarea ochilor, cenușii. O tinerețe tristă și tăcută, de-acelea ce trec ca o povară mai mult, se vădiă la amândoi. Tânăra, care putea fi soție, își ascundeă frumusețea de păr ruginiu sub o pălărie mare, neagră, gătită c'o cunună de albastrele, iar domnul cel tânăr aveă părul bălaiu, alb aproape, o mustăcioară subțire ca iarba zisă coada șorecelului îi mijiă de-abia, purtă o șapcă de mătăasă civită și târă

Expoziția de copii din Orlat: Mamele cu copiii premiați în brațe.

curge șuvoiu spumos, prăvălindu-se cu muget sălbatic printre stânci. Dar drept nu e să-i zică așa. Drumul nu-l bate fiecare. Câți dor-nici s'ajungă și ei spre culmile ascuțite, ce-și ascund umerii desgoliți și reci în haina norilor nici nu știu de el și-i cetesc numele pe tăbliță numai când puterile îi lasă, de cad istoviți pe banca de sub „ciuperca“ de scânduri, umbrar cu cozeroacele largi, primitor ca un prietin. Stau ce stau, încliuși pe puterile lor puține, ocolesc cărarea ce șerpuie jur-împrejurul chioscului, rup o frunză de iederă, trag cu ochiul la cei voinici cari, chicotind și veseli, sar pietrițele fără să vadă pe cei rămași în urmă, ori privesc triști, de vale, Vagul, cum soarbe mâl și 'nghite nisip în furia lui nestavilită. Și-o iau rara, înapoi, dacă nu s'au îngrijit de-o carte pentru cetit ori de-un lucru pentru mânuit. Căci ulmii și

puțin piciorul cel drept. Cealaltă pereche s'asemănă și la port într-o câtva, — pălăriile de paiu alb, cu marginile mici, păreau croite d'acelaș pălărier fără gust. O barbă lată, roșcată, dădea capului lui o înfățișare colțurată, iar fața doamnei se făcea mai aspră cu tullele de puf ce-i crescuseră pe subt nările deschise.

Domnul cel mare și doamna cea puhavă se opriră în dreptul umbrarului și glasurile lor, la fel de groase, se izbiră de stânci, pe nemțește:

— „Max, ia seama numai, ține tartanul, să-ți învălești piciorul de ți-o fi frig“. Iar subt pielea cea albă a obrazilor lui Max se ivi o undă ușoară, purpurie, când vorbi doamna cu mustăți, cu mâinile stacojii și umflate, încălțate în niște mințene strâmte. În aceeaș vreme glasul domnului celui bărbos s'auzi cam răstit:

— „Tu, Erca, dacă ți-ai luat de cetit, cetește; de nu împletește ceva din igliță, să nu stai de geaba... Ce să-ți fac, decât să-mi scoți sufletul mai încolo, la greu drumului!...“

Max rămăsese în picioare răzimat de stâlpul ce sprijiniă căciula ciupercii, iar Erca, fără să dea vreun răspuns, plecă ochii ce scăpară o privire fără înțeles la tovarășul ei de ședere.

— „Ne 'ntoarcem curând“ s'auzi încă tu-nând din două piepturi odată și pietrișul sgronțuros trosni ca dintr'o învârtitură de morișcă subt tălpile late ale celor ce se duceau. Pe urmă se desprinseră, mai sus, hohotele glasurilor lor tari ca clopotele sparte, iar de-a curmezișul cărărilor frânte peste munte sus, năpădi, ca argintul viu, o tărăie, pietricelele pe cari le călcașeră. Par'că niște labe de urși frământau drumul muntelui, pe unde urcau făpturile astea.

Fusese altmintrelea de cum îmi închipuisem ș'adoua oară.

Mi-am luat iară cartea și-am încercat să-mi urmez cetitul întrerupt. Dar orice aș fi făcut nu puteam de fel. Cine erau perechile astea?

Atunci mi s'a părut că ghicesc: ori fi doi frați cu preceptorii lor. Mai târziu nu m'am mai mulțumit nici cu acest prepup. Ființele astea două tinere, cătră care cătam hoțește cu coada ochiului, mi se făcuseră dragi în vreme ce celelalte două îmi erau, dimpotrivă, nesuferite. De ce? De bunăseamă pentrucă tânăra și tânărul rămași pe „Drumul leneșilor“ erau făpturi cari pătimeau și trupește și sufletește, lipsite de bucuriile și bunurile vieții și pentrucă perechia cealaltă care, când cugetam așa va să fi fost ajunsă sus de tot, spre Cseyte,

Expoziția de copii din Orlat: Copii premiați.

n'arăta destulă milă și bunătațe tinerilor acestora, dragi în tăcerea lor. Aș fi vrut să știu cine sunt și de multe ori mi-a murit pe buze o vorbă de întrebare. Când aruncam câte-o ochire piezișe spre ei, nu puteam află mai mult. Stăteau locului unde s'așezaseră, el cetind pe-o carte cu scoarțe poleite în fruntea căreia strălucia numele lui Goethe, ea învârtind cărligele într'o împletitură de ibrișim.

Pe când mă găteam să închid cartea, să părăsesc stânca pe care odihnisem și pe tovarășii mei de muțenie, băgai de seamă că pe subt sprâncene, în sfârșit, Max își privește însoțitoarea și că ea, simțindu-i ochirea, prinsese puțină față, făcându-se trandafir, ca chipul unui mort pe care se resfrânge o rază cernută prin faldul unei perdele de rips roșu. Iar dup'o vreme, spri-

jinindu-se cu palma în șoldul drept ca să-și proptească piciorul bolnav, Max se sculă dela locul lui și păși spre Erna. Eră stângaci, nu știă cum să-și poarte brațele cam prea lungi și osoase, se aplecă într'o parte. Dar aveă imlădierile omului de soiu și din trăsurile care-i brăzdau fața se deslușiă subțiimea viței. Prinse să-i vorbească și eu m'așezai mai bine pe colțul stâncei care-mi amorteă mădularele:

— „Ce plăcută întâmplarea c'am făcut cunoștința, doamnă... Ce bun soțul dumnilale

în cârji; acuma sunt spre toată lecuirea“. Erna lăsă puțin lucru și amândoi se priviră drept în față, fără să clipească, iar ochii le rideau ca dinaintea unei dimineți de Maiu.

Dup'o tăcere mai lungă Erna vră să scoată ceasornicul. El îi ghici mișcarea și-o privi lung, trist, rugător. Par'că-i spuneă „ți s'a urit cu mine“. Și ea, fără să vrea, scăpă ceasornicul din mână și-l încredință într'un zâmbet amar:

— „Vezi că... a început să se lase frigul...“ Max luă tartanul și-i învăluî umerii.

Înseră. Trecuseră vreo trei ceasuri de când stăteam așa, câteș trei la un loc, împreună aproape, ceasuri de farmec, de liniște, de durere poate. Din spre munte se lăsau umbre. Prinseră să s'audă râsetile, șoaptele, cântecile, unora dintre ceice se întorceau dela Cseyte. Treceau pe dinainte-ne. Unii cât ne vedeau că-și și conteniau cântecul, altora le îngheță zâmbetul pe buze și pe lângă ciupercă se făceau tăcuți. În drăgostiți, soți tineri, tovarășii vesele, se simțeau stângaci în fața privirilor străine. Curând se aleseră și glasurile perechii așteptate, iar puțin după aceea

Expoziția de copii din Orlat: Grup de fete tinere.

c'a binevoit să 'nsoțească în munți pe soția mea care se topiă de urit pân' acum“. Erna întâia dată ridică ochii asupră-i, încălzându-i fața ca într'un vâl ce dădea sănătate feții lui ofilite, și-i aplecă iară, ca să împletească din cărlige, răspunzându-i blând:

— „Da... norocoasa întâmplarea. Și eu mă bucur, că-l împiedecam pe soțul meu dela urcușurile pe munte, după cari se înnebunește“.

— „Dumnilale îți priește aerul?“

— „Mulțămesc... Dar dumnilale băile?“ Și până să primească răspunsul lui Max, ea își și mușcă buzele, albind și mai tare, gândindu-se c'a scăpat o vorbă nedibace, care aminteă de piciorul lui bolnav. Dar el, deschis:

— „O! desigur. Îmi fac mult bine. Eram rău de tot mai nainte. Mă duceau într'un căruț, din anul dintăiu am putut să mă târăsc

mai sus s'aprinseră lumini de torțe, ale drumetilor zăbavnici. În capul drumului mai apropiat cei doi strigau cât îi ținea gura, căci de văzut greu se mai vedeă ș'abiă de se mai deslușiă omul de om:

— „Ernaa...“

— „Maaax“.

Atunci Erna își desprinse tartanul de pe umeri și mulțami lui Max cu un surăs ce par'că lumină întunerecul ce se făcuse și mai des. Când domnul și doamna ajunseră jos, aci, pe „Drumul leneșilor“, întinseră amândoi mâinile în care țineau niște merinde zicând Ernei și lui Max:

— „Vi-e foame?... Uite sandviciuri, cornuri cu nuci, poame...“ Erna avu o mișcare ca pentru ai pofti și pe ei să mănânce:

— „Noi am mâncat“, spuse domnul.

— „Vai ce frumos e acolo sus, unde fierb

apele... Și castelul, și privesc, se vede departe, cât colo... Tatra", adause doamna. Iar domnul zoric:

— „Haide copii!“

Și cu adevărat, ca niște copii ascultători și cumiți, Max și Erna începură să coboare, încet, coasta, urmați de soții lor, — știam acum, — și mai din urmă de mine, cu gândurile ostenite.

*

Câteva zile nu i-am mai văzut, deși gândul lor mă păștea mereu și ceva lăuntric mă chemă într'una pe „Drumul leneșilor“ unde urcam în fiecare zi, crezând să-i mai văd. Băteau, se vede alte locuri, mâncau, pasămite, la un birt mai scump decât birtul meu obișnuit, locuiau vreo vilă bogată. Am început s'adulmec, să pândesc, să merg prin locuri nouă, până și pe la salonul de danț, unde se strângea pe toată seara, să petreacă, lumea venită după băi ori după curăția aerului. Dar norocul nu mă slujiă. În sfârșit într'o seară am dat de ei la salonul de cură. În vârtejul caraghios al ciardașului, domnul și doamna mea țopăiau jocul, pe

când Erna și Max, ascunși într'un colț, vorbeau ca doi vechi prieteni, fără pășare de ce se învărtia în jurul lor. Din când în când numai, se uitau zâmbind spre soții lor cari tropăiau cu mare sgomot pe parchetul ce pârăia, par'că văietându-se sub pașii lor grei.

Am rămas până la sfârșit căutând să mă strecor undeva mai pe aproape de cei tineri, cari o singură dată și-au aruncat privirile asupra-mi, părând că mă știu de un cunoscut, poate și de un prieten. Eram ispitit să mă vâr în vorbă, dar își și întorseseră capetele într'aiurea și se pregăteau să legească înghețata ce li se adusesse. Din mijlocul sălii nădușită și verde, a tăbărit atunci doamna lui Max, ținându-l de rău că ia înghețată:

— „Nu știi că te-a oprit doctorul?...“ Și cu mâna ei cea umflată îi șterse farfuria

dinainte. Cu o mișcare asemenea iacă-tă și pe soțul Ernei, apucând farfuria ei:

— „Ei, poftim, așa și tu. Ca după copii, zău, trebuie să se țină cineva după tine. Nici n'ai isprăvit cu inhalatiile și te și repeziși la înghețată“.

Erna își ștergea buzele c'o batistă mică, subțire, stropită cu parfum de iasomie, abia se vede că mâna-i tremură sub albitura scumpă. Max, fără să se turbure, dete să-și aprindă o țigară. Dar doamna lui îi trase chibritelnița:

— „Bravo! Tutunul îți lipsiă acum!“

Expoziția de copii din Poiana: Cojocarul Ioan Șerb Duduman cu familia sa.

Una lume vecină se uită chiorăș și-un ofițer de husari arătă pumnul pe la spate. Muzica cântă un marș și lumea ieșiă afară, pe terasă, pâcuri-pâcuri, — se risipiă în parcul unde luminile electricității se stinseseră.

Într'altă zi i-am întâlnit pe ulița târgului, prin dreptul prăvăliilor. Erna și Max mergeau înainte, ca doi copii ce vră să scape de sub privirea guvernatorului uricios; — el și ea, ochi-n ochi, tocând din gură, orbi pentru toate câte cereau să fie văzute, se țineau mult mai pe urmă. La un galantar Erna și Max s'au oprit fără să mă simtă alături. Priveau amândoi, cu ochi lacomi, de copii dornici, un șirag de mărgăritare.

L-am auzit pe el: „Par'că sunt lacrimi“. Și am văzut-o pe ea: le-avea pe gene.

*

I-am mai întâlnit odată pe gangul băilor, pe-o dimineață ploioasă și umedă. Max mergea cu tartanul pe umeri și brațul drept nu-l mișcă parc'ar fi ascuns ceva de desubt. Alături mergea Erna, învăluită într'o manteluță lungă, la piept c'o floare de munte. Perechia cea groasă se ținea, ca totdeauna, înapoi. Legăturile dintre aste două perechi se făcuseră așa de strânse, că, acum, ajunsese de se întâlneau cu toții până și pentru baia lui Max. Mergeau, cum am înțeles, împreună și-l așteptau în pălimar până-și făcea baia, tot așa, apoi, se 'ntorceau pe la casele lor și iar se întâlneau la ceasul prânzului. Acum

Expoziția de copii din Orlat: Patru copii premiați.

știam și unde șed. Max și soția lui în „Vila Parcului“, Erna și cu bărbatul ei la „Panonia“. Nu-i despărția decât aleea din fața salo-nului de cură, pe care o scurtau câteș patru de se întâlneau dinaintea foisorului muzicii.

Rărind pasul am izbutit să m'apropii de ei.

Doamna lui Max cu ochii bolbocați de somn, cam sanchie în dimineața aceea, cercetă brațul lui Max, pe sub tartan:

— „Ce-ai acolo. Bine, tu mă lași? Și la baie?“

Și întorcându-se cu fața cătră bărbatul Ernei:

— „Pun rămășag: și a luat pe Goethe cu el... S'apucă să cetească în baie, scoate mâinile din apă și să vezi c'o să capete un reumatism proaspăt“. Cât ai scăpără dintr'un amnar, lucrul de sub brațul lui Max și trecuse, însă, sub manteluța Ernei. Și când doamna cea mult prevăzătoare pipăind cu mâinile desfăcū tartanul, nu găsi nimic o podidî un răs nervos, tare, supărător, în care-și

descărcă tot năcazul neizbândeii. Se tăvăliă de răs și strigă c'o gură mare:

— „El, de data asta n'a rămas el...“ Și i se părea așa de mare lucru, că n'o mai slăbiă răsul, cel ce-mi spărgeă urechile.

Jos, pe gangul băilor, câteși trei stăteau acum pe-o bancă așteptând pe Max. Așteptam și eu, din norocire cabina mea nefiind slobodă încă. Ei doi începuseră iară fiecăria nimicăriilor. Erna nu-și mai luă ochii dela ușa închisă a băiei lui Max.

Când a ieșit, tânăra s'a dat lângă el și au plecat cum le eră obiceiul, tinerii înainte, ceilalți pe urmă-le. Dar vorbeiau atât de tare ei doi, făceau atâta haz de cine știe ce lucru sarbăd, încât turburau pe bieții bolnavi ce veniau oblojiți după baie și-i făceau să scoată nasurile afară, să se uite nedumeriți.

*

Ajunseseră preocuparea mea de căpetenie. Fără să-i scap din vedere mă duceam, totuș, pe toată ziua la pădure, unde găsiam liniște mai multă pentru cetit. Perdusem nădejdea să-i mai întâlnesc și pe „Drumul leneșilor“ unde poposiam un ceas, două.

Iată că într'o Duminecă, Dumineca premergătoare plecării mele de-aici, îmi răsar iară subț ciupercă. Erna și Max s'așezaseră la mescioara de brad și prinseseră să joace un fel de țintar. El și ea porniră pe munte, repede de tot, numai ce-și văzură soții stând locului. Dar la o cotitură a drumului se opriră. Aveau acelaș gând totdeauna, idei asemeni:

— „N'o să vă fie urât. Jucați, cetiți, lucrați...“

Max luă pe Goethe și cu cotorul cărții strică pietricelele așezate pentru joc îndată ce umbrele pieriră pe urcuș. Erna scăpă lucrul din poală. Amândoi cu pripă, iute, vrură să se mute după locurile lor față 'n față. Dar dând cu ochii de mine se opriră, oarecum stânjeniți în mișcarea pornită.

Mi-am luat cartea și am plecat din fața lor, coborând câteva trepte, într'un loc unde e o bancă ascunsă subț o tufă de aluni. Mă hotărîsem să cetesc când deslușii pași ușori și șoapte blânde, ca ale râului ce curgeă într'altă parte din munte, apropiindu-se de ascunzișul meu.

Erna și Max, ținându-se de mână, treceau pășind a gale pe dinainte-mi, se jucau, cu

adevărat că se jucau, ca două căprioare ce sburdă fără teamă de vânător, și par'că toată pădurea, tot muntele, lumea ce rătăciă pe sus și cea care forfotiă jos, eră numai a lor toată. Se duseră și se 'ntoarseră de câteva ori, rupând crenguțe, culegând florile. Erna țineă brațul lui Max, care mergea puțin aplecat pe umărul ei.

— „Nu-i așa că nu te mai supără piciorul?” prinsei la trecerea lor odată. Mai pe urmă nu mai trecură de fel. Îi țineam întorși sub umbrar. Când să plec văzui că mi-am uitat alpen-stockul, la locul meu, pe stâncă. M'am dus să mi-l iau.

Amurgise. Cărarea o 'ntunecau umbrele. Jos prindeau să scânteie luminile. Asudată, gâfăind, vânător, perechea drumeață coboră săl-tând. Pe măsuta din umbrar sclipiau scoarțele poleite ale cărții de Goethe, pe nisip licăreau cărligile de cilic din împletitura Ernei.

Se opriră și căutară cu ochii. Abiă se mai vedeă.

— „Or fi adormit”, zise doamna.

— „S'or fi dat jos... Le-o fi fost urât”, adause domnul.

— „N'ai văzut dumneata pe soții noștri”, mă întrebă doamna ca pe cineva care știe de cine e vorba.

Până să răspund el zări coșulețul cu lucru și-l luă privindu-l prelung, într'aceeaș clipă apucă și ea pe Goethe.

Apoi glasurile lor ascuțite începură să strige spintecând văzduhurile adormite și cele două nume tremurată izbite de stânci, lovite ca niște mingi; căzură fărâmate și s'afundară în valea Vagului, ce deschisese o gură fio-roasă...

„Er - naa...”

— „Ma - ax...”

*

A doua zi nerăbdător m'am dus să mănânc la birtul unde știam că merg și ei. Dar masa stă goală. Atunci m'am întors la locanta mea dela „Grüner Baum”. I-am găsit, pe el și pe ea într'un colț întunecos, singuri, fără Max și fără Erna. Mâncau snițel, safalazi, papricaș și se înfierbântau cu bere la o masă ascunsă sub două pânze plăfuite și reci, ce înfățișau niște excursioniști englezi, pe marginea unei prăpăstii, cu ochișoarele la ochi.

Am ales masade lângă ei și am tras cu urechia. Își vorbeau de dragoste, beau, râdeau în neștire și cu buzele galbene de spumă, își spuneau câte ceva la ureche, ce nu se puteă auzi.

Iar când trăgeau de dușcă mai cu chef paharele își ziceau cu limbă împleticită, sughițând:

— „Prosit Carolina”.

— „...rosit Leopold”.

Pöstyten, 4 August 1910.

Caton Theodorian.

Ada Negri.

Semnul Crucii.¹⁾

Aș vrea să dorm. Fă-mi semnul crucii mamă,
„În numele Tatălui, și-al Fiului
Și-al Sfântului Duh”. Și l'al copilului
Pat, ușor, un cânt duios se 'ntramă.

Ce calm ți-e somnul. În visuri adâncit,
N'auzi păpuș'alătura cum plânge;
De-atât amar, vai inima-mi se frânge
Și neagra foame tot trupul mi-a sleit.

Cunosc un chip să scap de-a ei povară,
Dar tu mă ții în lațul tău cel dulce;
Tu ce nu poți dormi fără semn de cruce,
Ce-ți fac pe frunte 'n fiecare seară.

I. Enescu.

¹⁾ Din volumul „Dal profundo”, 1910.

Vieața unei mame credincioase.

Anastasia Șaguna, mama mitropolitului Andreiu.

(Urmare și fine.)

XI.

Aici se curmă drama familiară, care îngrozise atât de mult între anii 1814—1816 inima Anastasiei și o va fi sbuciumat și mai târziu, în toată curgerea celor 12 ani, cât timp și-a știut pe scumpul ei Anastasiu ca fiind, oficial, de altă lege decât dânsa.

Se cuvine să accentuăm cu toată stăruința meritul deosebit al acestei femei, pe care neamul românesc și sfânta noastră biserică strămoșească va trebui s'o așeze de acum înainte în șirul celor mai luminoase icoane de femei și mame române, din trecut. Împreună cu a acestora și amintirea Anastasiei trebuie păstrată și venerată cu sfințenie. Căci fără rolul ei de veghe neadormită, fără îngrijirea ei de înger păzitor, e întrebare, dacă biserica română, ortodoxă-răsăriteană din Ardeal ar fi putut să aibă între cârmuitorii săi un mitropolit mare ca Șaguna. S'ar fi putut prea lesne, să-l piardă pentru totdeauna, după ce cu sila fusese trecut din copilărie la catolicismul stăpânitor, care timp de mai multe secole au luat Românilor ardeleni mulți bărbați de valoare, le-au smuls destule talente, lăsându-i orfani de ceice prin iscusința minții și prin mărimea inimii ar fi putut să dea traiului lor chinuit din trecut forma superioară a unei vieți sufletești mai dezvoltate.

Ar fi fost pentru catolicism un câștig însemnat desigur, dar pentru biserica noastră strămoșească o nespusă pierdere, dacă o soartă vitregă ar fi voit să o lipsească de acest mare binefăcător, pe cari catolicii voră să-l smulgă cu sila în persoana lui Șaguna. Și, fără el unde ar stă biserica națională-română din Ardeal astăzi? Dacă ar fi lipsit lucrarea mântuitoare a acestui arhieru „puternic în faptă și în cuvânt“, cine ar mai fi putut „goni pe cei fărădelege, certându-i“, cine ar fi putut să adune „pe cei risipiți pieirii“, să-i organizeze și conducă la limanul izbăvirii? Anevoie s'ar fi putut afla altul, în stare să îndeplinească în mod atât de strălucit o misiune istorică, religioasă, culturală

și politică așa de însemnată, cum a fost a arhieruului Șaguna.

Amintirea recunoscătoare va trebui deci să pună icoana acestei mame credincioase și eroice, care a fost Anastasia Șaguna alături ori chiar mai presus de a vestitei Doamne Despina, soția lui Neagoe Basarab. Căci dacă aceasta a fost creștină bună și mamă duioasă, tot asemenea eră și Anastasia. Dacă legenda ne spune despre Despina, că sentimentul ei religios eră atât de adânc și puternic, încât a fost în stare a se lipsi de podoabele și scumpeturile sale, numai ca să facă posibilă punerea sub coperiș a mănăstirii dela Argeș, în schimb despre Anastasia faptele ei și mărturiile istorice ne dau cea mai frumoasă și sigură dovadă, că și-a jertfit toată tihna vieții, și-a pus tot sufletul, ca să salveze pe seama bisericii ortodoxe-române pe fiul său, care aveă să înceapă și să ducă la bun sfârșit opera de organizare și desrobire a acestei sfinte biserici și a credincioșilor ei, încătușați de veacuri.

XII.

Ziua de 29 Decembrie 1826, când a declarat Șaguna cu toată hotărîrea dorința sa de a se întoarce în sânul bisericii strămoșești este tot atât de memorabilă ca și ziua nașterii lui (20 Decembrie 1808). — Declarația latinească scrisă de el în această zi nu are numai o importanță biografică, ci și una religioasă-națională, întrucât printr'ânsa, după ce în decurs de aproape 2 ani se împliniră toate formalitățile birocratice seci și obositoare, autorul este redat, acum definitiv și în mod oficial, Bisericii strămoșești, căreia își va închină toată munca vieții și întreg restul zilelor sale.

De acum înainte soartea lui e aproape hotărîită, schimbându-se spre bine și rămânând statornică în această întorsătură.

Rugăciunile neîntrerupte ale Anastasiei n'au rămas fără ascultare, căci pentru sufletele bune și evlavioase a lăsat Dumnezeu bucuria

izbânzii. Țesătura ițelor și a mrejișor viclene, ce întinseseră din pruncie ursitoarele rele asupra copiilor ei, o vede acum căzând de-strămată. În sufletul ei ușurat încep să ră-sară nădejdi mari, mai ales cu privire la vii-torul talentatului său Anastasiu, nădejdi, pe cari acesta în laborioasa și strălucita sa ca-rieră de mai târziu nu numai le-a împlinit, ci a și trecut, probabil, departe peste mar-ginile lor. Căci ursitoarele bune, luându-l acum în paza lor, au început a-i toarce cu iscusință firul vieții. Și l-au tors mereu și cu spor, până când acesta a început a se împleti și înnodă cu firele vieții noastre na-ționale-bisericești ca un fir al Ariadnei, merit să arate cărările de scăpare, pe cari înain-tând românimea ardeleană a izbutit să iasă din labirintul întunecimei și sclăviei seculare, și să-și îndrepte destinele spre un viitor mai bun, pe care după atâtea veacuri de patimi și asupriri îl merită acum cu prisosință. — Și purtarea copiilor mai mari, a lui Evreta și a Ecaterinei mângăiau în măsură însem-nată văduvia Anastasiei. Dar inima ei săltă de bucurie, când vedeă din zi în zi deștep-tăciunea, cuviința, ascultarea și sporul, ce îl făcea iubitul ei Anastasiu în învățăturile cele mai înalte și mai grele.

După terminarea studiilor universitare, în anul 1829, Anastasiu Șaguna, urmându-și în-demnul inimii, dar desigur ascultând și de sfatul mamei sale, plecă la Vârșeț, ca să învețe teologia, să se facă cu vremea sluj-i-torul acelei biserici și credințe a lui Hristos, pentru care s'a luptat cu o îndărătnicie atât de sfântă statornică sa mamă, Anastasia.

Aci fu primit în casa episcopului Maxim Manuilovici, care eră și el Român de origine și cu bune sentimente românești. Studiile teo-logice le isprăvi repede și cu rezultat stră-lucit. Prin deșteptăciunea și frumoasele sale cunoștințe s'a distins atât de mult printre colegii și chiar profesorii săi, încât cum a isprăvit cursul teologic din Vârșeț, mitropo-litul sârbesc de pe atunci, Stefan Stratimi-rovici îndată l-a și chemat ca profesor de teologie la Carloviț, unde pe lângă profe-sură aveă să îplinească și slujba de se-cretar al mitropolitului.

Și din Vârșeț, ca și din Carloviț scriă ade-

seori bunei sale mame, Anastasia, totdeauna în cuvinte pline de mângăiere, de dragoste și recunoștință fiiască.

Tocmai când eră de 25 de ani, — vârsta patimilor, — s'a hotărât se renunțe la plă-cerile ispititoare, pe cari vieața le îmbie cu prisosință mai ales unui tânăr înzestrat cu atât de frumoase însușiri trupești și sufle-tești, cum eră Anastasiu Șaguna.

Ca să nu-l poată copleși valurile lumești și „desmerdările cele grele de purtat“, ca să-și poată pune toate puterile în slujba cea sfântă a bisericii și a credinții strămoșești, în 1 Noemvrie 1833 a intrat în cinul că-lugăresc, luându-și în călugărie numele de Andreiu, adecă „întâiu chematul“.

În pasul acesta însemnat l-au însoțit, pe lângă binecuvântarea mamei sale, credința puternică într'un ideal religios-național și convingerea, că numai pe această cale, re-nunțând adecă la plăcerile lumești trecătoare, va putea să îndeplinească chemarea cea sfântă a vieții sale.

De mare însemnătate este și numele, pe care Șaguna și l-a ales în călugărie.

Ceice se hotăresc a face pasul acesta nu numai de dragul de a fi călugări și a rămâneă, între zidurile vreunei mănăstiri, la adăpost de luptele și amărăciunile vieții sbuciumate, ci fiindcă se simt chemați, — ca tocmai în haina călugărească, îmbrăcați ca „cu zeaua dreptății și cu pavăza credinții“, — să pă-șească pe arena luptelor aprinse ale neamului și bisericii lor, nu vor luă la întâmplare orice nume călugăresc, ci își vor alege unul în legătură cu țânta vieții lor și care să arate încâtva scopul acestei vieți.

Astfel socotim, că Șaguna, — care în toate lucrările sale căută mai ales legătura cu vechimea cea bună și frumoasă a vremilor apostolești, — când și-a ales numele Andreiu se va fi gândit la apostolul cu acelaș nume, despre care cărțile cele vechi ne spun, că a propovăduit el, cel dintâiu, cuvântul Evan-gheliei în aceste părți răsăritene, ajunse mai târziu în stăpânirea neamului nostru.

Și sburând cu gândul pe aripa frumoaselor sale speranțe, tânărul de 25 de ani va fi în-trezărit atunci, ca într'o licărire îndepărtată a viitorului, lumina de vrajă, ce aveă să îm-

podobească, odată și odată, în amintirea recunoscătoare a unui întreg popor, acest nume de o îndoită însemnătate: creștinească și românească!

*

Evlavioasa Anastasia își simțea acum inima plină de secerișul celei mai curate bucurii, văzând pe iubitul său fiu, călugărul Andreiu închinat cu întreagă ființa și vieța sa bisericeii strămoșești, pe seama căreia izbutise a-l salva, prin lupte atât de grele pentru ea, dar frumoase și înălțătoare pentru toți cei ce vor să înțeleagă sfințenia lor.

În vârstă de 51 de ani, cu sufletul împăcat se mută virtuosoasa Anastasia la cele vecinice și fu înmormântată în ziua de 17 Ianuarie 1836 de vestitul preot Ioan Teo-

dorovici în cimiterul „Kerepesi“ din Pesta, în cripta familiei Grabovsky de Apadia, unde peste câțiva ani se sălășluiră și rămășițele pământești ale lui Evreta și ale Ecaterinei.

Ca un fiu și frate recunoscător, episcopul Șaguna așeză, în anul 1849, la mormântul lor o cruce de piatră cu această frumoasă inscripție:

MULT IUBITEI SALE MAME
ANASTASIA
 PREA PREȚUITULUI SĂU FRATE
VRETA
 ȘI DULCEI SALE S[UR]ORI
ECATERINA
 RIDICĂ MONUMENTUL ACESTA
ANDREIU ȘAGUNA
 EPISCOPUL ARDEALULUI
 1849. *)

Dr. I. Lupaș.

Rană veche.

Au muncit amândoi necunoscuți pe-o moșie izolată de pe Baragan, unde și-au făcut un început de avere.

Maria, copilă din popor, capra cea aprigă a Baraganului, din zori eră la muncă și călare, pe deșelate, înconjură lanurile de sămănătură, veghind și dând porunci la argați, ca un stăpân din alte vremuri.

Pe atunci erau vremurile mai bune, că de unde sămănai culegeai și gospodăriile înfloriau. În câțiva ani de zile modeștii arendași ajunseseră în capul unui început de avere. Paltea eră vlăstar de boier, o fire fără

voință înclinat mai mult înspre reverie. S'a potrivit astfel ca un altoiu bine prins, tovrășia cu Maria, care eră un caracter decis și cu voință. Au muncit ei așa retrași câțiva ani, necunoscând pe nimeni dimprejur, numai în lumea vitelor de muncă și a paserilor de prăsilă. Ei cunoșteau voluptatea singurătății, că ei se dădeau unul altuia cu toată căldura unor suflete cari se doresc și se simt. Alexandru își iubiă nevasta ca pe o parte contopită a sufletului său, ca pe însuș voința sa, care-i comandă și-l înălță.

Toată socoteala treburilor o ținea Maria,

*) În părțile acestei conferințe, publicate în numerii precedenți s'au strecurat următoarele erori de tipar, cari reclamă neapărat o rectificare:

La pag. 429 coloana a 2-a rândul 21 din sus după cuvintele „20 Decembrie 1808“ trebuie intercalat următorul rând: „și a fost botezat și miruit în 28 Decembrie acelaș an“

la pag.	coloana a	nota 1)	rândul	3	în loc de	incunctater să se cetească	incunctanter
465	2-a	1	1	tehuas	technas		
465	2-a	15 din jos	15	caedem	eaedem		
466	1-a	17 „ sus	17	domnata	damnata		
488	1-a	12 „ jos	12	inclinației	inclinația		
488	2-a	11 „ sus	11	dotarum	datarum		
488	2-a	16	16	Agra	Agria		
490	1-a	5	5	enntrita	enutrita		
491	1-a nota 1)	4	4	Eschuer	Eschner		
493	1-a	8	8	praeria	praevia		
493	2-a	8	8	hauc	hanc		

NB. Textele latinești sunt citate după documentele publicate de d-l prof. Em. Todoran în revista „Transilvania“, 1910, nr. IV și urm.

Dr. I. L.

și când și-au făcut socotelile au rămas uimiți de bine ce le mersese, așa că puteau acum să se izoleze într'un oraș de munte unde să trăiască liniștiți. Puși în afară de griji și trudă erau acum fericiți și împăcați.

Mai târziu, când Alexandru a văzut că din căsătoria lor nu poate să capete un copil, a început a se simți tot mai trist și mai singur. Pe Maria o durea această înstrăinare târzie, dar ce putea ea face, dacă nu-i fusese dat să rodească. În după amezile lungi de odihnă, se regăseau uneori ca doi vinovați cari se bănuiesc, și ferindu-și privirile, se strâneau îndelung de mână, atinși amândoi de singurătatea și liniștea dimprejurul lor.

„Ce urât trebuie să le fie oamenilor bătrâni!

Ea căută atunci să-i găsească gândurile și-i întregiă vorba cu amărăciune:

— Urâtul bătrânilor cari se trezesc singuri...”

Alexandru învins atunci de renunțarea și sacrificiul Mariei, încercă să se înviorze de vieață și-o copleşă cu desmierdări și mărturisiri neașteptate.

„N'avem noi iubirea noastră, cu care să umplem și-o sută de vieți, d'apoi încă numai două!...”

— Mie mi-i bine numai cu tine.”

În toată dragostea asta împrăștiată vecinic, s'amestecă în amintirea lui Alexandru, o greșală de tinereță, care-l mustră și-l împovără cu păreri de rău. Aceea ce doriă el azi atâta, un copil care să-l lege de zilele de mâne, a avut el mai de demult, în împrejurări oprite. Părerea de rău cu care a întâmpinat atunci fructul acela neașteptat, se răsbună azi, când vieața nu mai voiă să-i dee, aceea ce primise el altădată ca un prisos.

Alexandru nu putea să se împace cu suflul, când se gândiă că într'un fund de mahala, departe, o femeie săracă și curajoasă, se luptă cu toate nevoile, ca să-i crească fata, făcută într'un timp de uitare și amăgire, când nu se putea spera ceva, căci nu se făgăduise nimic.

Odată, ajungându-l păreri de rău din trecut și doritor de a-și apropia copila, care eră sângele și vieața lui de mâne, mărturisește tot păcatul nevastei.

„Vezi tu, ea e o parte din sufletul și vieața

mea, care s'a altoit întâmplător pe-un trup străin. Fructele ei de mâne însă, mintea și speranțele ei, sunt tot înflorirea mea. Cine să mai gândește la trunchiul cel sălbatic, când vede încoronarea bogată a unui altoiu prins!...”

Maria atinsă de mărturisirea bărbatului și convinsă de nevinovăția acestei întâmplări de tinereță, se învoiește să adopteze fata cea înstrăinată, ca să împlinescă golul din căsătoria ei cu Alexandru.

A fost o zi de emoțiune și sărbătoare, când a intrat în casa lor Leonora, fata timidă și stângace, care se uită nedumerită la acești doi străini, care trebuia să-i fie de-aici încolo părinți.

„Ce ochi frumoși are, Alexandre, s'ar părea că privești tu prin ochii aceștia mari și înrouați...”

— E drept, Leonora are capul meu.”

Pe negândite se trezise cu fată mare în casă, căci Leonora aveă acum cinsprezece ani împliniți. Fata însă eră prea cuminte și tristă, pentruca să-i mai apropie în aceeaș dragoste și împăcare. Și-apoi privea așa de cercetător, de par'că ar tot muștră. Dădea oricui toată luarea aminte și supunerea, dar par'că nu putea să deie tot așa și dragostea. Eră ceva de stăpân și judecător, în aerul ei de ascultare și devotament. Când le zicea mamă și tată, aveă o sbucnire în voce, de-ai fi crezut că-și îneacă niște strigăte amuțite cu vorbele acestea. Când se încercă să uite și să fie fericită, îngână ca sub o încântare venită de sus.

„Ce bine mi-i, că am și eu tată, acum!...”

*

Intre fată și mama vitregă, cu toate silințele de înțelegere și împăcare, erau însă piedici și ascunsuri, care nu se puteau împlini ușor. O dușmănie stranie, fără voință, așa ca o fatalitate care se leagă de oameni, oprise în loc pe aceste două femei străine, dinaintea omului care le înodă destinele.

Maria a înțeles la urmă despărțirea aceasta silită și a început a se simți tot mai izolată și mai nedreptățită în casa ei. Fata nu trăiă decât prin simțuri, căci nu se gândiă să înțeleagă vreodată rostul lucrurilor și-al oamenilor. Alexandru văzând starea aceasta ne-

hotărîtă, suferiă și nu știă cum să împace împrejurările.

Maria a început a se crede spionată de cătră fata ei de împrumut și de aici toată enervarea și grijile pe care le puneă în toate. Mai ales dela venirea în casă a unui nepot îndepărtat, care-și făcea universitatea, ea se credeă bănuită și urmărită.

„Și ce-mi tot tai drumul, pe ori unde mă întorc?

— Eu, mamă?

— Ce, crezi că te-am luat gardist în casă“?

Adevărul e că fata nu se gândiă la nimic hotărît și dacă da câteodată peste măsă când vorbiă în șoapte cu nepotul, aceasta o făcea mai mult dintr'un sentiment de contrarietate, decât de bănuială. Ceea ce-o sprijiniă mai ales pe Leonora, eră iubirea lui tată-său, aceasta o simțiă ea înadevăr, o simțiă după privirea lui înlăcrămată, după strângerea aceea caldă de mână.

Maria cu cât vedeă pe fată mai apropiată de tată-său, cu atât o ură mai mult, căci atunci îi înțelegeă mai bine răceala și înstrăinarea față de dânsa.

Ura ascunsă și săgetările, s'au întărit tot mai mult între cele două suflete îndușmănite.

Biruința dela urmă a rămas însă tot a mamei vitrege, căci în vremea asta s'a petrecut în casa lor o minune de acele rari, cari schimbă cu totul cursul împrejurărilor: Maria, să trezise mamă, după șaseprezece ani de nerodire. Evenimentul a impresionat atunci toată lumea, iar Alexandru a știut să-l sărbătorească cu tot fastul. Pe noua născută au botezat-o tot Maria, după numele mamei, dar i se ziceă Mărioara, în chip de desmierdare.

Explicațiunile fenomenului acestei concepții târzii, s'au făcut atunci iute. Doctorii au invocat știința și prefacerile organice în timp, iar babele puterea lui Dumnezeu.

N'au lipsit atunci nici cazurile apropiate:

„Da Simioneasca n'a făcut după douăzeci de ani?

— Și-a lui Marinescu.

— Ehei și câte de astea.“

Numai Leonora ținând odată copila în lumina unui geam, s'a mirat cu înconștiență:

„Tiii... fetița are să aibă părul creț, ca și nenea studentul“...

Moașa care rânduia nu știu ce prin casă, acopere vorba iute, cu nepăsare prefăcută:

„Așa-s copiii... s'aruncă în neam“...

Mama cea neașteptată a căpătat în casă o autoritate nouă. Alexandru o înconjură ca pe-o sfântă, care i-a mântuit neamul. Bucuria pluteă pretutindeni și risipa îngrijirilor se simțiă din toate părțile. Leonora singură rămâneă rece și nedumerită, ca la primirea unei știri de plecare. Ea se simțiă acum tot mai părăsită și de prisos în casă. Tată-său n'o mai căută din ochi cu dragoste, pe când măsă n'o suferiă acum nici pe-aproape.

„Ah! când mi s'o limpezi, oare, casa de tine?“...

O singură răsbunare îi rămâneă Leonorei, să facă toate împotriva măsei. O pândiă cu adevărată înverșunare și i se amestecă în treburi. Nu mai puteă să-și scrie corespondența, căci fata eră la spatele ei.

„Faci scrisori, mamă...“

Altădată ieșiă înaintea slugilor care duceau scrisorile la cutie și cereă plicurile ca să le pună ea. Gustul acesta ajunsese la dânsa o adevărată manie. Și ceeace eră mai curios, e că nu cetiă de loc scrisorile acestea confiscate astfel, ci numai le strângeă, ascunzindu-le printre filele cărților ei. O singură dată s'a uitat la o adresă și-a văzut că e pentru Vasile Șerban, nepotul cel găzduit, care acum eră avocat într'un oraș de provincie.

*

Au trecut câțiva ani de luptă ascunsă și invidie, în care timp Leonora a fost tot mai îndepărtată și înstrăinată de dragostea tatălui ei. Nepăsarea dela început, s'a prefăcut cu timpul și la Alexandru în adevărată ură, contra străineii care va fură o parte din zestrea fetei lui legitime. Nevastă-sa știuse în tot timpul acesta să-l încânte și să-l farmece, așa că acum el nu mai gândiă decât cu judecata și simțirile ei. Hotărîrea lor din urmă, a fost să se decotorosească cum o puteă de-o sarcină atât de supărătoare. Și-aici tot ideea Mariei a fost aleasă ca mai bună:

„S'o lăsăm rătăcită într'un oraș mare din străinătate și n'o să moară ea de foame, lasă...“

„Lumii îi vom spune atunci, c'a fugit c'un iubit de ocazie.“

Leonora a primit vestea voiajului c'un sentiment de prevestire tristă. S'a supus însă împrejurărilor, căci oricum, înțelegea ea că bine tot n'o așteptă în viitor. La facerea pregătirilor de drum și-a luat cu grijă în geamantan, toate nimicurile de care erau legate unele amintiri, a pus și o fotografie a mamei ei adevărate și toate cărțile de școală și de cetit.

Călătoria prin străinătate s'a făcut numai într'o veselie și petrecere. Cei doi vinovați și-au ascuns bine planul, căci știau să se prefacă și să înconjoare cu grijă pe nenorocita lor victimă.

Ajunși într'o dimineață la Paris, se duc la un hotel de mâna a doua, luând pentru Leonora o odaie deosebită, căci acum eră doar fată mare și nu mai puteau dormi cu toții la un loc.

„Tu să stai aici până ne întorcem, căci noi avem de târguit ceva acum de dimineață“.

Cu primul tren găsit într'o gară, soții criminali au plecat din Paris fără o destinație hotărâtă, lăsând pe Leonora singură, ca pe-o pradă părăsită în gura orașului monstru.

*

Să nu ne mai coborâm în amănunțimi de vieață, căci nenorocirile, ca și bucuriile se aseamănă.

Povestea noastră s'a încheiat, ca și sfârșitul tuturor crimelor tănuite de făptuitori.

La urmă s'a descoperit toată minciuna uneltirilor, dintr'o pricină de nimica, ca să vadă oamenii pe semne că nu se poate ascunde nimic și că în dosul fericirii de un moment, nu poți ști niciodată câtă rușine se poate păși.

Leonora a trăit ca femeie pierdută la Paris, pe când Alexandru și Maria, părinții liberați, s'au încercat să se bucure de fata lor cea câștigată la bătrânețe.

Anii s'au scurs în această învălmășeală, dintr'o parte cu umilința căderii și a traiului rușinat, și dintr'alta cu părerea de rău a greșelilor și cu iluzia amăgirilor trecătoare.

Alexandru a putut s'ajungă și socru mândru, dând fetei lui cea mai mare zestre de care s'a pomenit în partea locului. Maria eră mamă fericită și triumfătoare, îngrijind de creșterea nepoților. Mărioara, soția cea fericită, măritată c'un om al zilei, făcea copii și-și preamăria norocul.

În vieața tihnită și împăcată a lui Alexandru, vine însă o tulburare pe negândite: — gazetele erau pline cu telegrame dela Paris, în care se descria sinuciderea tragică a unei cocote originară din România și pe care o chemă Leonora Alexander. La vestea aceasta bătrânul și-a simțit sufletul răscolit de toate bănuelile.

„Săraca fată, numai noi am nenorocit-o.

— Zi mai bine c'a fost sânge prost, și nu se putea să iasă din ea ceva mai bun“...

A doua zi dimineața, pe când Alexandru stă singur în biroul lui, abătut și îmbătrânit, îi aduce factorul un pachet recomandat, trimis din Paris. Când a văzut numele Leonorei ca expeditoare, s'a simțit învăluit ca într'o sbucnire de flacări, care l-au aprins și i-au sgârcit mădularele. Abia a putut la urmă să rupă învălișul sigilat. Îi tremurau mâinile ca de friguri și-și încurcă fricos degetele în graba desfacerei pachetului. — Întâiu a dat peste fotografia îngălbinită a primei lui rătăcirii, mama Leonorei, femeie blăjină cu ochii dulci și înfățișarea cuminte. Revederea aceasta i-a venit sub priviri ca o dojană amară. A desfăcut după asta o bluză veche de stambă, bluza cu care Leonora eră îmbrăcată când a venit întâiu în casa lui Alexandru, bluză săracă făcută din munca mâni-sa. A mai găsit niște cercei vechi dela măsă, — prima momeală cu care tată-so își amăgise țiitoarea. O cruciuliță de sedef, trimisă mâni-sa, după nașterea fetei. La fund eră cartea de cetire pentru clasa a IV, din care învățase Leonora. El o ia în mână cu o emoțiune adâncă. Amestecul acesta ciudat de lucruri vechi și mărunte, a stârnit în sufletul bântuit al părintelui regăsit, o furtună vijelioasă de amintiri și păcate. Trezirea aceasta postumă, pusă la cale de Leonora în ajunul morții ei triste, a venit ca o judecată din urmă când numai focul mai poate curăți și iertă.

În tresărirea lui de durere, scapă slăbit cartea din mână și când să uită jos, după ea, vede mirat cum a sărit dintre file o mulțime de plicuri închise, cu adresele scrise și timbrele lipite. Să pleacă atunci nedumerit și culege cu amândouă mâinile scrisorile acelea împrăștiate și le pune pe birou. Timbrele erau dintr'o emisiune veche, iar scrisul de pe

plicuri eră al nevesti-sa Maria. Când cetește adresele vede că toate aceste scrisori erau trimise Domnului Vasile Șerban, avocat...

Ce-i oare cu toată această corespondență confișcată?

Întrebarea aceasta s'a înfipt în creerul bătrânului, ca un semn bătut cu cuie. În pripa enervării, rupe repede un plic de deasupra și scoate hârtia din lăuntru. Data eră cu douăzeci de ani în urmă. Rândurile își jucau literele tremurate, ca niște ace împunse care-i amenință privirea.

„Dragul meu,

E a cincia scrisoare pe care ți-o trimit și tu nu mi-ai dat încă nici un semn, că te gândești la mine. Uiți pe semne că m'ai lăsat mamă, că eu trebuie să râd și să mă bucur în fața lui Alexandru, atunci când inima mea plânge și se revoltă. Și dacă tu nu mă întărești în lupta asta desperată, măcar c'un îndemn, ce mă fac eu singură și nenorocită, Mărioara noastră crește și înflorește și-ți seamănă ca două“...

Alexandru trăsniț ca sub o prăbușire de nori, scapă scrisoarea și sculându-se îngrozit, ridică mânilor ca într'o invocațiune de protestare.

„Ce v'ați făcut voi bucuriile mele!“

Apoi sărind ca dintr'un vis speriat, se uită un moment buimac împrejur, așteptând par'că glasul unei destăinuiri:

„Ha?“

Incordarea lui atentă a ținut cât o aplicare tainică, ca în cerșirea unei deslegări, când

tâmpilele i-au pocnit ca sparte de două sulii trecute prin urechi. Scăpat din mrejele îndoelii, o pornește nebun ca într'un vârtej și trecând prin odăi, deschide ușile largi, strigând în gura mare:

„Săriți, hoții... hoții“...

În drumul acesta pierdut, s'a împiedecat de un nepoțel, care se cercă să umble în picioare și pe care l-a ferit brutal, trecând înainte. Când a dat cu ochii de Mărioara, s'a oprit ca de frică, amenințând cu gestul omului care s'ascunde:

„Ce cauți în casa mea?... Săriți oameni buni... Săriți că mă fură hoții... Săriți, ca să scăpăm pe Leonora, că mi-o omoară“...

Nebunul se munciă și să frământă singur ținând într'una, de par'că ar fi luptat cu niște dușmani nevăzuți.

La strigătele acestea grozave, aleargă din fund nevastă-sa, bătrână și înfricoșată, vrând să vadă ce s'a întâmplat. Când a zărit-o Alexandru în prag, s'a smâncit ca dintr'o încăierare și s'a repezit la dânsa și mai îngrozit, apucându-o cu mânilor de grumaz. El o strânge și o sguduie cu pornire, până îi desface din creștet părul alb, învăluindu-o în sbaterea aceea ca într'o maramă batjocorită, strigând cu desnădejde:

„Ce căutați în casă?... Unde-i Leonora?... Hoții, hoții... Săriți... m'au furat“...

Cuvintele din urmă nu s'au mai putut înțelege, căci i s'a înecat vocea într'un atac de apoplexie, pe când trupul slăbit îi lunecă la picioarele nevestei, în ultimile sgârciri ale morții.

Ioan Adam.

Cântec de toamnă.

Crengi golașe se îndoiaie
Spre fereasta casei mele,
A 'nghețat pe rămurele
Picăturile de ploaie.

Valea are vâl pe pleoape,
Copilașii goi s'au dus...
Flutură fulgii de sus,
În curând o să ne 'ngroape.

Maria Cunțan.

La mândrele vremi de altădată . . .

— Din carnetul unui ieșan. —

Pe pedestalul lui de marmoră, din ziua solemnă când buciumul a sunat prelung și alba pânză ce-l acoperia a căzut ca luată de vânt, pe calul de bronz, cu piciorul ridicat, gata par'că să pășească de pe soclu, înțepenit puternic în scări, ținând în dreapta buzduganul, cu cununa de bronz pe creștet, Ștefan Vodă privește par'că înaintea lui peste veacuri. De-a dreapta și de-a stânga tunurile mute străjuiesc, și vântul toamnei târzii trecând cu suflarea lui rece îi murmură par'că un cântec trist, o întâmplare străveche, un basm din vremuri legendare.

Soarele l-a luminat cu strălucirea lui de foc, ploii de primăvară l-au spălat, iernile i-au schimbat pe rând hlamidele de hermină, și anii au trecut tot mai mulți, tot mai mulți...

Peste gâtul încordat al calului cu fruntea ridicată sus, ochii lui privesc, și piața goală dimprejurul lui par'că se umple de lume.

De pretutindeni de pe străzi roiuri negre curg, pe vârful catargurilor flamurile bat amintindu-i victoriile lui trecute. Tropote de cai răsună, lumini fugare trec și se mută pe chivere și coifuri, epoletele ard în soare.

Și lângă el, iată ieșind ca din pământ un cort rotund cu baldachin de catifea roșie, cu albastre perdele de atlas, și iată ori i se pare lui că lângă cort s'a făcut par'că un jilț de piatră străveche, lustruit de vremuri, în care a stat odată. Da, e jilțul lui de-a cărui spetează s'a răzimat de atâtea ori și a visat plecându-și capul pe mână în ceasurile de îndoală. E jilțul lui, în fața căruia au venit și au îngenunchiat atâți năpăstuiți ca să asculte cuvântul lui de judecată, e jilțul lui părăsit la Cetatea-Neamțului, de unde a plecat într'un ajun de bătălie. Pete roșii de sânge i se zugrăvesc dinainte, capete tăiete bolborosesc în agonie, chipuri viclene de boieri se adun în sfat, soli cu haine prăvuite apar, și el nu mai e pe calul lui de bronz, ci pe jilțul de piatră, într'o sală veche cu arcade sonore.

Dar un cor de glasuri a răsunat și piața iar s'a umplut de lume, și întreaga oștire

în haine lucitoare a dus arma pentru onor, și nu e oștirea lui și cântecul pe care ei îl cântă, cu toate acestea el îl cunoaște, e cântecul străvechiu pe care îl cântau oștirile lui, e tot acelaș cântec și auzul lui se înfioră ascultând:

Hai frați, hai frați,
La năvală dați,
Țara v'apărați.

Dar până să prindă bine cuvântul, o suflare de vânt venind a împrăștiat din nou tot norodul acela adunat, a golit piața ca prin farmec.

Indărătul lui un ceas a sunat și tot soiul de oameni, unii cu figurile necăjite și triste, alții cu ochii șireți și gesturi mari ținând portofolii subsuoară, birje grăbite cu cai fantastici, chipuri străine de jidovi adulmecând după chilipiruri, au început să roească spre vechile curți unde ținea el sfat odată.

Și i se pără par'că ciudat că nu mai vede nimic din vechile ziduri cu metereze ce împrejmuiu curtea, că nu mai vede turnul străvechiu dela poartă cu clopotul lui și cu străjerii de pază, și uimit, caută iarăș să-și aducă aminte.

Vremile se abătură din nou din cale și meșterul amintirii clădi un palat frumos cum eră pe vremuri, îl lumină în bătaia soarelui, dură copaci și verdeață împrejurul lui, dete glas fântânilor să cânte și deslegă întreaga vieață cu obiceiurile și datinile apuse.

Un clopot prinse atunci să sune și glasul lui cunoscut îi aminti biserica pe care o zidise. O vulvoare apoi par'că îi ia ochii, luminând tot cerul. Flăcări lacome se înalță jucate de vânt, se îngeamănă și se despletesc, și un nor gros de fum ca o cortină se lasă peste vedenia lui. Și meșterul amintirii după-ace perdeaua de fum s'a dat într'o parte a prins să-l clădească din nou mai frumos și mai mândru decât eră. Și anii curg cu întâmplările lor. Tot alte fețe apar în ceardacurile palaturilor, tot alte chipuri de domnițe visează la geamuri, tot alți boieri se adună în sălile mari la sfat. Dar geana de foc ca

un blăstăm din veac în veac aleargă sub streșini până ce din palatul străvechiu n'a mai rămas piatră peste piatră.

Și acum, spre clădirea sinistră ridicată îndărătul lui, în clădirea acea unde necurmat ușile se deschid și bat, unde glasuri stridente răsună strigând nume de împricinați, unde în sălile mari imaginează tristă a lui Crist răstignit pe cruce prezidă împărțirea dreptății, în haosul acela de săli unde pașii măsoară neliniștiți, clipa când cumpăna se va plecâ spre partea

lui, în odăile acelea mucedu unde norocul fiecăruia doarme în infoliile prăfuite ale arhi-velor, în vestibulurile triste unde se adună și se strecoară misiții, iată lumea pe care o aduce valurile vremii.

Piatră peste piatră n'a mai rămas din ce a fost, și el singur în amurgul acesta de toamnă, între tunurile mute ce-l străjuiesc, pe calul lui de bronz, cu piciorul ridicat gata par'că să pășească de pe soclu, stă visând la vremile de altădată...

D. Anghel.

Toamnă.

Așa de 'ncet se clatină salcâmi,
De par'că plâng, cu tristele lor ramuri...
Cad tot mai multe frunzele pe cale
Și tot mai surd îmi bate vântu 'n geamuri!

...E toamnă, deacum, toamnă peste 'ntinderi
Vin clipele vieții grele iară...
...Se stâng pe rând podoabele naturii
Cu vrăjile cântărilor de seară.

...E toamnă, deacum, neguri tot mai dese
Își trag cenușa 'n largurile zării!...
Hai suflele, hai pasere pribeagă
Ridică-ți iarăș crucea resemnării!

T. Murășan.

Cronică teatrală.

București, 1 Octomvrie 1910.

După „Apus de soare“, „Viforul“ și „Revizorul“ lui Gogol, — repeșiri de preț, — ni se dete ca întâie nou-tate Modelul de Henry Bataille.

Că acest Henry Bataille este o mică secătură, știam de când cu cele șase acte în cari el a turnat cu teatrală nechibzuire un mare roman de Tolstoi. Dar că este și la noi un public, căruia ar putea să-i placă, nu încape îndoială, probă salvele de aplauze și unele dări de seamă ale gazetelor din capitală.

Aceste dări de seamă sunt mai regretabile decât aplauzele cari veniau, ce-i drept, mai ales din galerie, pentru că numai ele ar putea să indice onorabilei direcții a teatrului până unde se poate scobori cu concesiunile făcute literaturii inferioare și publicului din ultima burghezie, pentru că numai ele ar putea să călăuzească imediat interesul și pricepera celor ce vizitează teatrul.

Priviți-l pe d-l Henry Bataille!

Este un îndrăzneț, care aruncă pe scenă vreo 40 de persoane. Noroc că mai multe aruncă numai la început și că repede retrace cea mai mare parte din

ele. Henry Bataille este și realist: persoanele lui vorbesc într'o limbă atât de cărciumărească și iau atitudini atât de deșanțate, încât din arta lor, — căci sunt artiști, — nu se vede nimic. Sau va fi voit poate ca în acest chip să înalțe, prin contrast, pe pictorul Bernier, care stă de-oparte, liniștit, așteptând rezultatul unui vot, care-l va consacra artist mare, al țerii, fala ei? Va fi voit, dar banalitățile acestor scene și turpitudinile stilului ne-au surprins foarte neplăcut.

Norocul actului întâiu a fost scena finală, nu a lui Bataille, căci el nu i-a dat nimic deosebit, ci a Tinei Barbu, care jucă rolul Luizei Cassagne, modelului lui Bernier, iubitei lui Bernier. Bernier a invins și tabloul ce-i câștigă învingerea reprezintă pe Luisa, un nud de minune: a invins arta lui, dar și nudul ei, amândoi și amândoi se simt uniți în marea fericire a clipitei în care deodată trec din mizerie la bogăție, din umbră la soare. Mizeria este însă prea aproape ca să o poată uită; ea le stoarce lacrimi, cari se șterg în giuguliri pătrunse de fiorii fericirilor viitoare. Bernier va fi bogat, dar și atât de nobil să ducă cu sine pretutindeni modelul care l-a pozat, care l-a iubit din tot

sufletul, care a tremurat de frica sorții lui. Și, cum ziceam, Tina Barbu (Luiza) îl susțină pe Bataille, nu atât Demetriad (Bernier), în care este o doză de răceală pe care n'o poate alungă niciodată cu desăvârșire.

De-aici înainte asistăm la căderea Luizei, o cădere în care ea are câteva înălțări sufletești.

Bernier este acum un om căutat. Toată lumea vocește să fie zugrăvită de penelul lui. Altă atmosferă-i atrage simțurile lacome... O prințesă îi iese în cale, o lacomă și ea, o stăpână ce-l culcă la pământ cu un gest, ce-l convinge cu desvălirea umerilor și brațelor. Sunt două scene dintre care una, aceasta din urmă, este mai... goală decât toate, iar aceea de un masochism cu siguranță intenționat și prezentat brutal (cum, de altfel se poate ceti în orice psihopatologie sexuală). Bestia umană, splendidă la înfățișare, a pus pe Bernier o ghiară care ține fără a răni, care ține cu o răceală și o cruzime, de care sufletul intim, — deși puțin cam trivial, — al Luizei se va răni adânc. Între cele două rivale, Bernier, în ultima-i alegere, rămâne cu prințesa. Luiza se împușcă.

Nimic remarcabil în operă!

Și de-aici înainte?

Tot nimic!

Ca 'n orice roman de acest fel, ajungem, firește la spital. Glonțul a ricoșat, Luiza a scăpat, dar se simte atât de desfăcută de vieață, încât a iertat pe toți, — numai glonțul nu, glonțul care nu a ucis-o, — încât primește și pe prințesa care vine cu flori, și pe Bernier care vine să-i ofere un azil, la mare, la aer curat și întăritor, încât stă de vorbă cu „ticăloșii“ de care, totuș va fugi: Un prietin mai vechiu decât Bernier vine s'o ia la el, pe totdeauna.

Încheiere.

Eră la 1¹/₄ din noapte, când s'a terminat jocul care începuse la 8¹/₂: cinci ceasuri pentru atâtea fleacuri, din care alt poet, alt suflet ar fi putut scoate, firește și mărgăritare poetice, din care spiritul subaltern al lui Bataille a făcut o piesă oarecare sămănând cu mii și mii din cele uitate și alte mii cari se vor mai scrie, ca să fie și ele uitate.

Așa ceva ar trebui să se evite la teatrul național, ori de câteori se poate...

G. Bogdan-Duică.

Dări de seamă.

Veronica Micle, *Poezii*. Iași. „Biblioteca Șaraga“, Nr. 22—23. 112 p.

Deși cam târziu, — au trecut mai multe luni dela apariția acestui volumaș! — credem a face o plăcere cetitorilor, ocupându-ne de noua ediție populară a poeziilor scrise de Veronica Micle. Regretata poetă este așa de mult simpatizată și numele ei este pronunțat cu atâta smerenie, cum nici un alt nume de femeie în literatura noastră n'a ajuns să fie slăvit.

Vom recunoaște, ce e drept, că meritul acestui renume și al acestui cult pentru dânsa, cum se manifestă îndeosebi în cercurile mai tinere, nu se datorește atât de mult versurilor, ce ne-a lăsat, cât rolului romantic ce l-a avut în vieața și creațiunea poetică a lui Eminescu. Între 1870 și 1880, când Veronica Micle își tipăriă acele duioase și curățele cântece de dor și iubire prin „Familia“ și „Convorbiri“, genul acesta de lirism ușor, Lied-urile aceste în forma sprintenă a lui Heine, erau destul de căutate, cu toate că suferiau de lipsă absolută de intensivitate în simțire și păcătuiau adeseori chiar împotriva meșteșugului în formă. Dar numai cu această producție autoarea nu putea să rămână în literatură și să-și mențină un loc fixat, căci gustul de romanțe de aceste sentimentale se stinge repede. A trebuit să vină Eminescu, ca prin prietinia și amorul lui, să deschidă poetei un orizont mai larg, să-i dea simțirei ei un relief oarecare și să-i lege pentru totdeauna numele de al său, prin episodul atât de trist pentru dânsul și atât de binefăcător pentru literatură.

Iată, strofele ei începătoare sunt așa de deșarte! Iubirea, ura, indoeala și uitarea, despre cari scrie în

scurte catrene, ca în obișnuita poezie de albumuri, sunt așa de domoale și de lipsite de sbucium. Lipsește parecă un soare cald, care să dea acestor germini de talent o vieață mai plină și mai puțin convențională. Inspirația e sgârcită, expresia palidă și forma elementară:

Ai sosit, dulce uitare,
Din cumplitul meu necaz,
Și din dragostea cea mare
Nici o urmă n'a rămas.

Și 'n aceste ceasuri line
Și cu suflet liniștit,
Eu, gândindu-mă la tine,
Mă întreb de te-am iubit?

Asemenea strofe sunt mai mult jucăriile unui suflet, în clipe de plictiseală, sau de răsfaț. Vântul însă pornește a bate din altă parte, îndată ce poeta începe să trăiască și când coardele simțirii încep să vibreze de vraja acelu om superior, ce le-a atins. Poeziile ei de mai târziu, dacă nu se ridică la o culme a artei, sunt totuș reflexele unei inimi torturate, ale unei femei alese, ce știe să exteriorizeze armonice un gând, sau o iluzie. În izbucnirile ei nervoase, în lacrimile ei pătimașe, în dragul de vieață și în fiorii ei de desperare se sbate și se frământă un suflet de artistă și de ființă nenorocită. Poeziile, cari urmează acum, sunt ecurile acestei iubiri. Ele sunt remarcabile nu numai pentru anumite note de finețe și pentru căldura și sinceritatea lor, dar își au și importanța istorică-lite-

rară, căci ne sunt o mărturie pentru modul cum s'au împletit sufletește aceste două vieți.

Cetind versurile Veronicăi Micle, din a doua fază, un roman întreg ni se desfășoară înaintea ochilor. Două firi sentimentale se întâlnesc și sunt cuprinse de valurile, bătute de viforul ispitelor, ale iubirii. O luptă pornește între dorul de cucerire și teama de a se da biruită. Clipe scurte de senin alternează cu zile lungi de resemnare. Plăceri, trecătoare ca fulgerul, fac loc suferințelor și remușcării. Iar când puterile sleiesc în această eternă frământare umană, rămâne amintire, care acopere cu vălul ei ceșos toată nădejdea legată de un vis.

În poeziile, rămase din amândouă părțile pe urma acestei lupte sufletești, firește, nu Veronica Micle ne-a dat cele mai expresive. Interesant este însă, că toate versurile ei încadrează figura lui Eminescu. Ici admiră portretul lui, înainte de a-l cunoaște și își propune să și-l aleagă de „idol al vieții”. Colo se incinge o luptă într'ansa și atunci imploră dela chipul imaginar al iubitului ei, să nu se apropie, căci ivirea lui ar însemna o nenorocire. Iar când îl cunoaște, are următoarea dorință:

Să pot întinde mâna, s'o pun pe fruntea ta
Încetul la o parte șuvițele ți-aș da,
Senină să rămâie, curată ca un crin,
Icoană de iubire, la care să mă 'nchin.

Dar tu ca un luceafăr departe strălucești
Abia câte o clipă în cale-mi te ivești,
Apoi dispari; — și 'n urmă rămâi în gândul meu
Vedenie iubită, la care mă 'nchin eu.

Odată iubirea înmugurită, versurile poetei se colorează mai viu, cântecul ei îmbracă uneori forma lirismului subtil și plângător al lui Lamartine, — pe care îl și traduce! — de altădată își păstrează toată duioșia și șăgălnicia ei proprie. Versurile dau o icoană a peripețiilor și nuanțelor acestor pasiuni. Cu cât ne apropiem de sfârșit, cu atât accentele de nestatornicie și de nesiguranță a sentimentelor ei se înmulțesc; mărturisirile de durere pentru inevitabila despărțire sunt mai frecvente și romanul se termină cu următoarele rânduri: din partea lui Eminescu:

Alei, dragă Veronică,
Depărtarea rău ne strică,
Și din toată vieța noastră
Nu ne-alegem cu nimică.
Vieța trece...
Frunza pică.

Iar din partea poetei, cu poezia:

Să știi, că oriunde m'oi duce
Cătră apus, sau răsărit,
Va răsună duios și dulce
Că 'n lumea asta te-am iubit.

Și de adâncă mea iubire
Va rămâne pe-acest pământ,
Ca o eternă amintire
Tristul și jalnicul meu cânt.

Aceasta este impresia definitivă, când lași din mână volumul Veronicăi Micle: ai cetit un roman, care de altfel este și una din cele mai frumoase pagini ale istoriei noastre literare. Veronica Micle ne atrage mai mult ca eroină a acestei pagini, rămasă până în ziua de astăzi nedeslușită pe deplin. Din ceace ne stă până acum la îndemână, fie ca documente psihologice, cum sunt versurile, fie ca scrisori și ca material informativ, transmis de cunoscuți, s'ar putea eventual reconstitui toate fazele acestui roman de mare interes literar. Să sperăm că, după analogia literaturilor străine, se va găsi cineva și la noi, ca, după largi cercetări, să ne dea o icoană completă a acestei iubiri.

✻

Caragiale, *Schițe nouă*. București, 1910. Editura societății „Adevărul”. 8° mic. 292 p. Prețul: 2 lei 50 b.

D-l Caragiale petrece iarăș și un public cetitor numărös îl urmărește. D-l Caragiale se amuză de mult, într'o mână cu paharul înseninării, în cealaltă cu biciul ridicat împotriva eternei prostii omenești. D-sa a fost la început un fel de Democritos ridens, căci a desfășurat prin răsul său o serie întreagă de stări beoșiene și a fost crud și neîngăduitor în satira socială atât de acerbă din tablourile sale dramatice. Astăzi însă ne apare ceva mai potolit, în haina unui înțelept oriental, a lui Nastratin Hoge, cu spiritul mai jovial, cu ironia mai blajină și cu un mod de a grăi mai sentențios.

Recetindu-i nouăle schițe, găsim acum într'ansele pe scriitorul senin, care a atins vârsta mulțumirii de sine și care știe să-și facă vieța trandafirică, spunând o pildă potrivită, un basm hazliu, sau vreo păcălitoră anecdotică, scoasă din trecutul bogat în amintiri, sau din vreo carte veche, cu subiecte analoage. Tutunul și ciubucul se pomenesc adeseori în noul volum și în spiralele acestui fum de ciubuce, ce se înalță în liniștea de după masă, e o întreagă filozofie elină. Epicur desigur nu făcea mai mare haz de vieța și nu avea gusturi mai subțiri și nici nu știă să-și îngâne mai potrivit clipele de răpaus. Iar spiritul luxurios al lui Boccaccio nu plutește nici el departe de această atmosferă, în care mici frivolități, încadrate abil, dau proba unei finețe artistice și a unei note de specială picanterie. Dacă ciclul de fantasmagorii minunate din „O mie și una de nopți” n'ar fi scrise de mult, e sigur că le-ar putea scrie astăzi d-l Caragiale.

Caracterul acesta de misteruri orientale se observă indeosebi în cele câteva bucăți de povești imitate, în cari de altfel partea d-sale de invenție este destul de mare. Într'o limbă arhaizată, cu multe elemente greco-turcești, colorată cu multe aforisme de genul lui Anton Pann, dar extraordinar de vioaie și de limpede, d-l Caragiale ne introduce mai întâiu în infernul lui Dardarot, unde ne face martorii unei idile ciudate dintre Împăratul întunecimei și „mucalitul” său fiu Aghiuță. „Și Dardarot l-a stupit pe mititelul în vârful nasului, pe urmă i-a lăsat urechea și, fără să mai zâmbească, răcnind furios, i-a tras lui Aghiuță un picior, drept unde începe să-i zică spatelui coadă”.... După acest idilic tratament, Aghiuță se preface în om, își zice Kir Janulea și găsește prilejul a povesti frumoasa pa-

rabolă puțin biblică, cu fasolea și ridichea... „ci-că vezi bine, ridichea își repede tăria în sus și fasolea își năvălește puterea spre partea dimpotrivă. Se învinge o luptă cu iușeală mare în măruntaie; cărcei peste cărcei, până se face încurcătura în mațe, de se sparge praporul și se prăpădește omul de hurdularismos"... Dar idile și parabole de acestea, fiind mijloace prea violente pentru stărnirea umorului, trecem repede peste ele și ne oprim cu drag la firul poveștilor d-lui Caragiale.

„Kir Janulea“, bucată de rezistență a volumului, este o poveste cu teză, și ne dă, cu elemente alegorice, cadrul unei veșnic actuale probleme sociale: incorigibilitatea femeii. Acvirița, fata lui Hagi Cănuță, o femeie cu însușiri inferioare, reușește să-și ia de bărbat pe un fiu al Infernului și să se facă stăpână pe toată șiretenia lui, maltratându-l și isgonindu-l dela casă. A doua năsdrăvănic este „Păstrama trufanda“, o glumă din Orient, mai puțin grațioasă ce e drept și aceasta. E vorba în ea de pășania unui Turc, care călătorind la Ierusalim și, luând drept păstramă un sac cu carnea afumată a unui Evreu răposat, o mănâncă în cursul călătoriei, fiind tras în urmă în judecata caduiului. „Calul Dracului“ este poate povestea cea mai artistică lucrată, din punctul de vedere al mișcării și voiește să fie o exemplificare a cunoscutului proverb românesc „baba, — calul dracului“. Deasemenea „Făt-frumos cu moț în frunte“, prelucrarea unei povești franceze, traduce dragostea autorului pentru bizareriile aceste romantice, unde granița între real și ideal, între absurd și verosimil încetează și sufletul se poate, prin urmare, răsfăța în dragă voie.

Celelalte schițe îi servesc d-lui Caragiale mai mult ca prilejuri pentru a-și putea plasa ironia de genul mai vechiu, ce i-a rămas în rezervă din timpul comediiilor. În „Dumineca Tomii“, vorbind de beția de cuvinte regăsim satira din „Conul Leonida“. În „Partea poetului“ se remarcă o crudă apostrofă la adresa poetului, clasificat printre existențele cele mai găgăuțe de pe fața pământului. Moravurile politice din provincie și cele din suburbiile capitalei, apoi accidente din viață, amintiri din tren, din călătorii prin Franța sau dela chefurii la lordache sunt alte subiecte pentru spiritul bogatului arsenal al d-lui Caragiale. Mai ales cheful dela lordache, pe timpul repausului duminecal, e zugrăvit în culori mai mult decât sugestive și ne reamintește forța d-lui Caragiale în creațiunile din „Scrisoarea pierdută“.

Văzând acest vâlmășag de tipuri și de scene, create de d-l Caragiale în anii din urmă, bate la ochi lumina indoită în care autorul se prezintă de data asta. Romantismul d-sale cel mai fantastic din unele bucați se îmbină, în mod ciudat, cu realismul cel mai desbrăcat dintr'altel și paginile d-sale cele mai fine alternează cu altel, lipsite de gust. Nicăiri însă nu-și desminte reputația de cel mai ager stilist, de cel mai dramatic povestitor și de cel mai spiritual scriitor al prozei noastre.

N. N. Beldiceanu, *Un singuratic*. București, 1910. „Biblioteca Lumina“ Nr. 5. 1 vol. 8°. 112 p.

D-l Beldiceanu, un prozator tânăr dela București, a umblat în școală la domni Sadoveanu și Gârleanu și a învățat dela dâșii să scrie o limbă curată și curgătoare. Stilul d-sale, în general, nu are nimic personal și nici vreo însușire originală, dar prezintă momente agreabile pentru cetitori prin sinceritatea și căldura lui. Literatura, pe care o face d-l Beldiceanu este și ea ușoară, simplă, elementară chiar și nu are nimic din rafineria specială a scriitorului-artist. Subiectele d-sale sunt naive, copilăroase chiar. Volumașul ce înregistrăm este încărcat de cel mai naiv romantism și e lipsit de orice complicație a subiectelor, de orice patimă mai covârșitoare. Autorul, care mai anii trecuți căutase să facă haz cu câteva inocente schițe de mahala, ne repetă câteva situații comice căutate și niște dulcęgării juvenile și moralnice, foarte transparente. Intr'o schiță d-sa tratează despre o capră sentimentală, care ajunge să fie doica unei fetițe... Iată o bucată, care ne dă mai mult dovada unei bunătați sufletești a autorului, decât tăria unei concepții artistice.

La început d-l Beldiceanu așează o idilă, cu interiorul unei frumoase grădini, locuită de un om singuratic, cu flori, cu porumbei, cu câprioară și cu o prisacă de albine, — un fel de lucrare școlară descriptivă, foarte bine îngrijită. Urmează câteva schițe, cu amintirea ștregăriilor din copilărie, povestite cu deplină pietate față de trecut și de tipurile dispărute. Tipul Rarincăi din povestea păcălitoare „Corbul“, precum și bunicul, din peisagiul „Un crâmpieiu“, nu sunt rele. Și nici nuveletele „Osana“, cu vieța erotică a Țiganilor, și „Puiul“, cel cu sfârșitul atât de violent, nu sunt scrise fără talent. Place mai ales forma în descrierea fișăncei Osana, când dansează cazaciocul:

„Nici un flăcău nu eră în stare să joace cazaciocul ca dânsa. Când se cinchea la pământ și prindea a se învârti, părul i se făcea roată împrejurul capului; iar banii din plete îi puneau o cunună de aur; nasturii ilicului făceau cercuri de argint împrejurul ei și, din când în când, Osana dădea capul pe spate și chiuia de clocoteau, până departe, câmpiile. Iar când jucă, Osana, domol, cu fața cătră cer, cu ochii pe jumătate închiși, zâmbind ca prin vis, cu brațele în șolduri, — par'că mângăia iarba cu vârful picioarelor. Și banii din plete sunau în tăcerea dimprejur, limpede, dulce, ca niște clopoței, și, când se mlădiă, de subțirică și fragedă ce eră, și se părea c'o mlădie vântul, ca pe-o tulpină tânără...“

Aici e mișcare, aici e gust și d-l Beldiceanu promite. Cu mult mai puțin însă ne satisface cu scenele d-sale de moravuri. Aceste sunt de o patentă arhibanalitate. Cucoana aceea din „De demult“, care zice cătră Zamfir al ei „Bărbățele, dă, te rog, muștele afară, că mă agasează“, eră un subiect pentru satira lui Caragiale, nu pentru blajinul spirit înlăcrămat al d-lui Beldiceanu. Deasemenea respingem momentul din „Nunta dela biserica Popa-Chițu“, când femeia părăsită svârle cu noroiu în nuntașii din biserică:

„Și când (nuntașii) fură la doi pași de ea, dânsa

începu a svârli cu noroiu, ca ieșită din minți; găfăia și svârliă c'o iuțeală năpraznică, o mână în mireasă, alta în mire; și glodul moale zbură, ca dintr'o praștie și se lipiă de fețele pudrate ale mirilor, de rochia albă a miresei, de redingota mirelui".

Foarte frumos din partea amantei, care își răzbună cu mijloace atât de banale; dar foarte urit din partea autorului, că se inspiră din un pumn de noroiu. Firește, n'aș fi voit nici ca d-l Beldiceanu să se inspire dintr'un chiup cu vișine muiate în spirt, ca în schița „Vișinele". Scena când din niște vișine muiate în spirt se îmbată într'un hambar: doi copii, doi „mascari, cât juncii", cari gem și grohăesc, iar câteva găini, cari au gustat

și ele din ambrozia vișinelor, rămân cu gâturile întinse, cu limbile scoase și cu aripile deschise, scena aceasta, zic, nu mi se pare de loc spirituală. Este uneori și ceva grotesc, ceva greoiu și artificial în spiritul d-lui Beldiceanu.

Că autorul acestui volumaș nu ar avea calități de prozator, nu se poate afirma. În paginile lui am găsit dragoste de vicia și de natură mai ales, în destulă măsură, pentru ca să ne atragă să-l cetim. Primitivitatea multora însă ne face să credem, că totuș, creditul ce i l-a deschis eminenta noastră critică, cu prilejul altor volume ale d-lui Beldiceanu, a fost prematur.

II. Chendi.

Cronică.

„Înșiră-te mărgărite". La concertul ce s'a dat în Dej cu prilejul adunării „Asociațiunii", corul din Năsăud, sub conducerea abilului dirigent A. Bena, a cântat, acompaniat de orchestra militară, frumoasa legendă a bardului dela Mircești, compusă pentru cor și orchestră de tânărul medic al Dejului Dr. Leonida Domide.

Această premieră, care a succes din toate punctele de vedere, cu toată frumusețea și valoarea ei muzicală, a fost trecută cu vederea din partea gazetelor noastre și nu i s'a dat locul și atenția ce i se cuvine. — Și rostul jurnalistică noastre nu se mărginește numai la un raport scurt, ci ea are misiunea a da impuls tuturor manifestațiilor artistice, a încuraja lucrările bune și talentele ce se ridică din sânul neamului nostru.

Dr. Leonida Domide, fiul marelui român de odinioară Gerasim Domide, decedat în anii trecuți, elev distins al compozitorului și profesorului Iacob Mușeșan, își dedică oarele sale libere muzicii. Numerii „Muzei Române" ne dovedesc afirmația noastră, prin mai multe compoziții drăgălașe, cari denotă temeinica sa cunoștință a armoniei și compoziției. Noi îl știam diletant talentat în arta muzicii, dar legenda cu care ne-a surprins la concertul „Asociațiunii" l-a scos din marginile strâmte ale diletantismului, avântându-se cu pași siguri și îndrăsneși spre altarul curat al muzicii, al artei adevărate.

Compoziția muzicală nu se țese pe întreaga legendă a bardului dela Mircești, ci numai pe o parte, dar care formează un întreg. Începe orchestra o introducere în care se încheagă toate melodiile predominante ale legendei, melodia principală stăpânește dulce cu accente duioase, ca un ecou, ca un reflex al cântărilor ce vor se vină. Urmează apoi solul (alt) pasărei maiestre, și-apoi narațiunea subiectului cântat de cor, acompaniat de orchestră. Fata de împărat își face apariția ei cu surorile drăgălașe și solul ei (sopran) întâiu duios acompaniat de instrumente cu coarde; luând mai târziu oboiul melodia predominantă. Orchestra trece apoi în formă de canon și în accente puternice și strălucitoare, răsărind din toate tonurile

bucuria, fericirea și nădejdea fetei. Urmează întâlnirea feciorului de împărat cu fata. Se aud cornurile sonore de vânătoare, pornește solul feciorului de împărat (bariton) susținut și de clarinetă în octava de jos, apoi de fagot în armonie cu violoncelul, acompaniat de violine tremollando, ca un foșnet și susur al frumoaselor adirate de un dulce fior. Fericirea și dragostea tinerei perechi ni le reliefează admirabil flautele și clarinetele acompaniate pianissimo și prelung de cornuri și fagoti, asociindu-se în dulce tremollando violinele cu pizzicato de violonceli și contrabasuri scoțând la lumină o melodie fermecătoare.

Deodată răsună trompetele și posauzele, iar corul acompaniat de orchestră întonează cu energie, măiestrosul marș de nuntă.

În formă de fugato cuceritor, sosec: crai vestiți cu coroane împodobiți, și frumoase împăratese, tot din neamuri și alese, apoi: urieși cu negre semne, sfarmă piatră strâmbă lemne etc., contrapunctul bașilor înfățișându-ne furtuna ce stărnesc sosirea grozavilor oaspeți. Iar când din aceste fugi artistice se încheagă o melodie plină de farmec și frumusețe apare frumoasa mireasă. Începe oboiul întovărășit de clarinete și fagoti, și scot la iveală motivul de melodie al miresei, piano și dulce, modulând gingaș dulcea melodie, acum violinele, acum celelalte instrumente de coardă. E o bogăție de melodii ce te cuceresc trecând dela un instrument la altul, lăsând asupra ascultătorului cea mai plăcută impresie, o vrajă dulce din povești.

Partea cea mai artistică a legendei e fuga în care patru melodii într'o armonie splendidă să țes una în alta, trecând melodia artistică prin toate vocile, producând un complex artistic cuceritor.

Din această parte ni se oglindează printr'o primă artistică, vesela privese a nuntașilor, veselie și fericirea lor.

Melodia principală apoi din mol e luată în dur de clarinetă și trecând ca un fior de plăcere prin întreaga orchestră ajunge la sfârșitul narațiunii cântat de cor și orchestră pe motivul începutului; aici enararea nunții

își ajunge apogeul și ca încheiere mai auzim încă odată în orchestră frumosul motiv al narațiunii.

Această frumoasă legendă a fost executată de cor și orchestră la înălțime ca punct culminant al concertului, vărsând în inimile ascultătorilor multă plăcere și un farmec al poveștilor noastre. Fericitul compozitor a fost răsplătit prin aplauze îndelungate și entuziaste ovații.

Rămâne acum șireagului de reuniuni de cântări a țerișoarei noastre să cânte cât mai des, această artistică compoziție care ar fi un punct luminos, artistic în toate programele noastre de concert, să desgroape tezaurul de melodii și armonii ce conține, căci neîndoios această legendă e un mărgăritar al muzicii noastre cu care ne putem fâli. Iar tânărului compozitor Dr. Leonida Domide, îi dorim să ne surprindă cu cât de multe compoziții, țnute la aceeași înălțime.

Bistrița.

Em. A. Chiffa.

⊗

„Bocete literare“. Sub acest titlu revista „Vieța Socială“, organul lunar al tinerilor socialiști din București, ne consacră o notiță cu pretenții de ironie. Cică ar fi observat cu regret veselul cronicar al numitei reviste, că poeții ardeleni din coloanele „Luceafărului“, în frunte cu domnișoarele Cunțan, Pitiș și Alice Călugăru și împreună cu d-l Z. Bârsan, sunt exclusiv cuprinși de lacrimi și duioșie. Ingenios și deștept cum este, scriitorul dela „Vieța Socială“ deduce din această împrejurare o anomalie sufletească. „Iată, — scrie d-sa, — un popor sănătos trupește și sufletește, ca poporul român din Ardeal, care luptă zi cu zi pentru libertățile lui călcate veșnic în picioare, care ar trebui să facă din toți fiii lui apostolii și rășboinici neîmblânziți ai unei cauze mari și care totuși are poeții cei mai plângători din câți există... În poeziile din ultimul număr al „Luceafărului“ sunt numai bulgări de țărână, gropi, umbre, cruci și clopote. Ce înseamnă, ce rost au toate vaietele și bocetele astea? Nu mai e sănătate? Nu mai e dragoste de vieță? Ori e secetă cumplită de inspirație și de ideal?“...

Docamdată să premitem, ca răspuns la aceste rânduri, câteva constatări. Cel mai ignorant criticastru ar trebui să știe, că poeziile „Noi vrem pământ“ și „Clăcașii“ sunt datorite poezilor ardeleni și că aceste poezii, împreună cu întreaga operă a celor doi poeți, numai lipsită de sănătate nu poate fi numită. Și cel mai inofensiv scriitor de notițe, ar trebui să nu fie atât de naiv și să releve, ca simptom, faptul că trei domnișoare poete nu intră și ele în rășboiu cu Ungurii și nu fâlfăie steagul roșu de bătaie, ci se mărginesc la versuri lirice, duioase uneori, senine altădată, cum e firea intimă a sensitivelor. A crede că într'o provincie, unde vieța socială e atât de mișcată ca la noi, producția poetică ar trebui să fie numai viguroasă și că poeții și poetele noastre nu ar avea voie să-și plângă nenorocul și să-și cânte iubirea, este o absurditate. Asupra acestor adevăruri e păcat să mai pierdem vreme cuvânt.

Este însă altceva ce trebuie să reproșăm celor dela „Vieța Socială“. Bine, să zicem că nouă Ardelenilor

ne șade rău să ne induioșăm și să proiectăm spectrul morții în poeziile noastre. Dar cum se face, că revista asta socialistă, scrisă de oameni dintr'un mediu de luptă și frământări sociale, abundă de poezii funerare? Ce caută în „Vieța Socială“, din acelaș număr în care tipărește invinuirea cu pricina la adresa noastră, următoarea poezie a d-lui Arghezi?

În depărtarea noastră, Lio
Îmi sboară gândul ca un corb...
Pe unde sufletul e orb
Și vântul un amar adio!...

Sunt singur, ah! și cât de rău
Și plin de moarte e văzduhul
Și ploaia baltă de otravă...

Iar când durerea va izbi
Cu barda cea din urmă 'n mine
Cu lovitura cea mai grea
Atunci pe masă, lângă tine,
Va 'ngâlbeni și fruntea mea.

Facem aceeaș întrebare: ce înseamnă, ce rost au toate vaietele aceste? Dar „Spleen“-ul d-lui Davidescu, din acelaș număr, ce-a greșit?

Din cugetu-mi se 'nceagă un demon alhivist
Ce schimbă 'ncet oglinda din față într'o cascadă,
De unde cad în juru-mi fulgi negri de zăpadă
Al căror vâl se 'ntinde din ce în ce mai trist.

Și 'n murmurul tăcerii mă simt un condamnat
Cu ochii grei și putrezi de vise și de viciu
Cu fruntea 'nvinețită de-al gândului supliciu
Și buzele de un rictus hidos de-asasinat!

Brrr! „Ce înseamnă vaietele acestea? Nu mai e sănătate? Nu mai e dragoste de vieță?“... Repetăm aceeaș întrebare față de poezia grațioasă și delicată a d-nei Cridim din acelaș număr al „Vieții Sociale“:

În clipa când beția-ți gândurilor poete
Înceagă pentru Sapho păgâne triolete
Tu pari o pată neagră pe funduri violete.

Pe buzele-ți nervoase, pătate și livide
Și-au destilat otrava iubirilor perfide
În mâni strângându-ți sinii, gândești la Hesperide.

Și retrăești minciuna poemei îngropate?
Sau vrei să simți contururi de forme ondulate
Sub care bate pulsul iubirei vinovate...

...Fulgi negri de zăpadă, clopote violete, baltă de otravă, rictus hidos și alte probe de moarte fizică și morală, îngrămădite în coloanele „Vieții Sociale“, ce rost au ele în epoca aceasta a grevelor și în mediul acela socialist, unde nu se găsește nimeni ca să cânte și să prăznuască munca și ideile sociale, măcar în măsura în care Coșbuc și Goga au interpretat în versuri icoana vieții noastre din Ardeal?! —

⊗

„Histeria d-lui Ovidică“. În numărul din urmă al organului său, cel tipărit pe socoteala proprie în câte

25 de exemplare, d-l Ervinică găsește că este îngăduit a caracteriza mișcarea din urmă a revistelor noastre literare cu calificativul „histerie“. Adevărul este însă, că histeria este o boală decadentă și că celce în primul rând suferă de ea este însuși d-l Ovidică, chinul autor de versuri leșinate, care-și roade unghiile din lipsă de succes. Dar este, din toate punctele de vedere, o absurditate să întrebuințezi cuvântul „histerie“ la adresa pornirilor de războiu și de nestatornicie a tinerilor scriitori. Omul cinstit vede că toate hărțurile tinerilor sunt probe de viață și de energie, care cere să fie cheltuită. Histerici sunt numai neputincioșii, cari se sbat în lipsa de talent ca peștii pe uscat; sunt numai cerșitorii, cari se îmbracă în ornate și cu chivăre de împărați; sunt reformatorii fără vlagă, cari încearcă zădarnic să-și mascheze neputința. De ce oare unii oameni atribuie tot altora bolile lor proprii?

⊗

Rușinea presei noastre. E ziarul „Lupta“ din Budapesta, susținut de părăsitul Birăuțiu. E o rușine ne mai pomenită că acest individ mai poate împroșcă cu murdăria sufletului său în toată lumea fără să fie pedepsit. Acest tipograf incult și necinstit își permite să dea certificate de capacitate și să facă morală unor oameni muncitori și de omenie, cari n'au făcut nici un rău în viața lor. E timpul suprem ca publicul românesc să dea o dovadă de conștiință și să refuze primirea ziarului „Lupta“, care e o rușine a publicisticii noastre. Față de un trădător și contrabandist ca Birăuțiu e vremea să iee măsuri energice și comitetul național, care a întemeiat și a susținut „Lupta“. Până când va mai inficia Birăuțiu atmosfera vieții noastre publice?

⊗

Expoziții de copii. Meritul de a fi încetățenit la noi aceste expoziții îl are „Reuniunea română de agricultură din comitatul Sibiiu“, care dela 1906 încoace aranjează în fiecare an câte una. Prima expoziție s'a ținut, în 1906, în Apoldul rom., a doua, în 1907, în Ilimbav, a treia, în 1908, în Poiana, a patra, în 1909, în Orlat, iar a cincia s'a ținut, în 23 Oct. a. c., în Sadu, unde au fost expuși peste 100 de copii, dintre cari s'au premiat 63 (38 fetițe și 25 băieți). Suma totală a premiilor împărțite a fost 200 cor. Cu această ocazie s'au ținut și prelegeri: d-l protopop Togan a vorbit despre istoricul comunei Sadu, din care au ieșit atâția bărbați de seamă ai neamului nostru; d-l Dr. Ilie Beu a dat povește despre „îngrijirea copiilor dela naștere până la vârsta de 1 an“, iar d-l învățător T. Stoia din Veștem a lămurit influințele desastroase ale alcoolului asupra copiilor. Tot cu această ocazie s'au împărțit 100 de broșuri între popor, dăruite de „Asociațiune“. Unei mame sărace i s'au dăruit scutece pentru copilășul său, pe care d-na Eugenia Tordășianu l-a înfășat în fața celor prezenți, dând totodată povește cum trebuie înfășați copiii.

Meritul de căpetenie la aranjarea acestor expoziții îl are d-l Victor Tordășianu, ale cărui fapte bune sunt vrednice de urmat și în alte părți.

În acest număr publicăm cu plăcere câteva fotografii dela expozițiile din Orlat și din Poiana.

⊗

Notițe. D-l Eugen Lovinescu vorbind în ultimul număr al „Convorbirilor Literare“ despre nuvelele d-lui I. Agârbiceanu, iată cum caracterizează literatura din Ardeal:

„În câteva cuvinte, literatura Ardealului e o literatură regională, puternic înrăuită de împrejurările locale, îmbălsămată de toate miresmele țarinei ce a rodit-o, inferioară desigur ca creațiune estetică, dar din pricina unui naturalism prea strâns, din pricina amănuntelor prea isvorite din realitatea imediată, dar mai ales din pricina lipsei unei culturi latine mai bogate care singură ne dă înțelegerea formelor în linie cele mai sobre, mai simple. Realistă prin înfăptuirea tehnică, această literatură e idealistă prin cuprins, prin felul de a înțelege viața ca o luptă pentru bine, pentru libertatea sufletească și trupească; pe lângă aceste, ea e cu desăvârșire morală prin elementele de care se slujește, prin pildele frumoase pe care le dă, prin grija de a alege de pretutindeni tot ce e mai curat și mai înălțător“.

Despre literatura Ardealului bineînțeles că nici nu se putea scrie mai bine într-o revistă din țară și de un critic ca d-l Lovinescu.

* În „Biblioteca pedagogică“, editată de „Casa școalelor“ din București, a apărut volumul lui Iohn Loke, „Câteva idei asupra educațiunii“ și anume asupra educațiunii morale și științifice. Traducerea e făcută de d-l Gh. Coșbuc, ceace constituie o garanție pentru calitatea limbii acestei folositoare publicațiuni.

* Prietinel și colaboratorul nostru, d-l Dr. Ioan Lupaș, protopop în Săliște, a fost decorat din partea Maiestății Sale Regelui Carol I cu medalia Beneemerenti cl. I pentru lucrarea sa: Mitropolitul Andreiu Baron de Șaguna. Felicitările noastre!

Aviz.

Aducem din vreme la cunoștința cetitorilor noștri că dela 1 Ianuarie 1911 revista „Luceafărul“ va apărea cu multe îmbunătățiri. Vom da tot la trei luni câte o anexă în colorii după operele de artă clasice și un supliment muzical cu portretul, biografia, bibliografia și cu bucăți din operele compozitorilor noștri. Revista va apărea în 24 de pagini cu învălitoare specială, care în viitor va fi permanentă.

În urma acestor îmbunătățiri și în urma scumpirii tiparului și a hârtiei vom fi siliți să urcăm și abonamentele.

Amănunte vor afla on. cetitori în numerele viitoare.

Administrația.

Redactor: OCT. C. TĂSLĂUANU.